דער יוד

DER JUDE

צייטשריפט

פיר אלע יודישע אינטערעסען.

ערשיינט יעדע וואך.

פערלאג: חברה „אחיאסף“.

דער פרייז פיר רוססלאנד:
גאנץ יאהרליך —.5 רובל.
האלב יאהרליך —.3 „
פיערטעל יאהרליך 1.50 „
מען קען אויך אויסצאהלען אין 3 ראטען:
ביים אבאנירען — 2 רובל
דען 1טען אפריל — 2 „
דע 1טען אויגוסט — 1 „
איינצעלנע נומערן 15 קאפ.— 30 העללער.
ענדערן די אדרעס קאסט 20 קאפ.

אבאנאמענטס פרייז יאהרליך:
אסטרייך-אונגארן —.12 קראנען
האלביאהריג —.6 „
פירטעליאהריג —.3 „
דייטשלאנד —.10 מארק.
ארץ ישראל —.12 פראנק.
אנדערע לענדער —.15 „
אמעריקא, ענגלאנד —.10 שילינג

פרייז פון מודעות (אנצייגען):
פיר יעדער קליינע שורה פעטיט 20 העללער, 25 פפעניג, 10 קאפ.

Krakau, 4 Juli 1901. | נומער 27. | קראקויא, תמוז תרס״א.

ה. תרס״א ← וואכען-קאלענדער (לוח) ← 1901

די טעג פון: חודש	וואך	תמוז, ליפיען-יולי		נייער ס.: יולי	אלט. ס.: יוני
כ׳	זונטאג			7	24
כ״א	מאנטאג			8	25
כ״ב	דינסטאג			9	26
כ״ג	מיטוואך			10	27
כ״ד	דאנערס.			11	28
כ״ה	פרייטאג			12	29
כ״ו	שבת	פרשת מטו״מ.		13	30

טאג	יאהר	קורצע פערצייכנונגען פון דער יודישער געשיכטע.
כ	ה. תמ״ג	געהרג׳ט עקדה״ש ר׳ נתן נטע און פיעל יודען אין אונג. בראָד.
„	ה.תקפ״ג	געהרג׳ט עקדה״ש ר׳ ישראל אין דאָרף רוקאַל (קאווקאז).
כא	ה ת״ד	נתפס געוואָרען פון דער אינקוויזיציע דער גר צדק יהודה קרייענטא.
כב	ה. ס״ג	איז רבנו הרא״ש אנטלאָפען פון דייטשלאנד נאָך שפאניען.
כג	ה. ש״ל	געשטאָרבען המקובל ה״ר משה קורדעווירי בעל הפרדס.
כד	ד. תתקח	האָט דער המון אין קארדאווא (שפאניען) צושטערט יודישע שולען.
כה	ה. תרנ״ג	געשטאָרבען הג׳ ר׳ ישראל יהושע רב אין קוטנא.
כו	ה. שצ״ט	„ המקובל ר׳ אהרן ברכיה ממודינא.
„	ה. תצ״ט	„ ה״ר צבי הירש חריף.

אינהאלט.

א) די קאָנפערענץ פון די גאַליציש ציוניסטען.
ב) די אספה כללית פון דער חברה יק״א אין פאריז.
ג) פאָליטישע איבערזיכט. י. ל.
ד) אחד-העם און זיינע אידעען. Ben-Nerio.
ה) ווי אַזוי לערנט מען מלאכות דורך בריעף.
ו) יודישע שטעדט און שטעדטליך. אמת.
ז) די יודישע וועלט.
ח) אלגעמיינע וועלט נייעס.
ט) * * * געדיכט. דוד פרישמאַנן.
י) צום בילד.
יא) דער אנהויב איז שווער. סקיצע. ז. לעווין.
יב) ווער איז שולדיג? פון א טאג־בוך. ה. ד. נאמבערג
יג) מיר און איהר. פעלעטאָן. מ. זייפערט.

צו אבאנירען:

אין קראקא:
Administration „DER JUDE“, Krakau, Gertrudy 16.

אין וויען:
E. Torczyner, Wien II. Krumbaumg. I.

אין ווארשא:
Verlag „Achiasaf“, Warschau, Postkiste Nr 25, mündlich: Twarda 6, Thür 4.

אין לאדז: ביי אונזערעם פערטרעטער:
S. Hochberg, Lodz, Cegielnianastr. 36.

דער „יוד“ איז אויך איינגעטראגען אין דער צייטונגספרייזליסטע דער ק. ק. עסטרייכישען פאסט אונטער דער נומער:
1920 a Nachtrag VII.

ה ש ל ח

מכתב-עתי חדשי למדע, לספרות ולעניני החיים.

המו"ל : חברת „אחיאסף". העורך : אשר גינצברג.

שנה רביעית

יצאה לאור החוברת החמשית

וזה תכן עניניה :

א) הטוב והרע (המשך.)	הלל ציטלין.
ב) קהלת אנקונא.	אברהם כהנא.
ג) על ידי שליח (ציור).	א. ז. ראבינאוויטש.
ד) גבולות הציונית.	יוסף קלוזנר.
ה) רבי קלונימוס בן קלונימוס.	ד"ר יוסף בן שלמה חוצנר.
ו) עדן נעלם (שיר).	י"ל ברוכוביץ.
ז) הפלוסופיה הדתית (בקורת. המשך).	ד"ר ד. ניימרק.
ה) מארץ ישראל (ז).	מד"ר.
ט) היהודים והיהדות באמיריקה (ה).	מרדכי זאב רייזין.
י) מכתבים מרוסיא (ג).	אבא.
א) הודעת המלאכות	ד"ר י. טשלענאוו.
יב) השקפה כללית. (XIII).	עברי.
יג) רועים ועדריהם (ד).	מ. חשמונאי.
ד) ידיעות ספרותיות.	

מחיר החתימה לשנה : ברוסיה 6 רו"כ, באוסטריה-הונגריה 16 קראנען באשכנז 13 מארק, בשאר ארצות 17 פראנק, בארץ-ישראל 15 פראנק.

לחצי שנה : חצי המחיר הנ"ל.

להחותמים על „השלח", „הדור" ביחד יוזל המחיר בשני רו"כ, וישלמו לשנה 10 רו"כ, לחצי שנה 5 רו"כ, לרבע 2.50 רו"כ.

כתבת השלח :

Издательство „АХІАСАФЪ" Варшава.

ВНИМАНІЮ ЮВЕЛИРОВЪ!!!

Англійскія пружинки для вырѣзки металловъ, напильники и надфайля разныхъ нумеровъ и сортовъ, по самымъ умѣреннымъ цѣнамъ. Высылаю наложеннымъ платежемъ. **Л. Бреславъ, Варшава, Дикая 7** у г. Рапопорта.

ניי ערעפֿענטעס

האטעל „РОССІЯ" ווארשא

נאוואליפקי נו' 8

עלעגאַנטע צימער פֿון 60 קאפ. און טייערער. באדעצימער, טעלעפאן, כשר'ה קיכע, קאנדיטעריי.

פולווער Aragac (אראגאַק).

אוים קאַווקאַזער געוויקסען, איין מיטעל צו פֿערטילגען פֿליגען, מאללען, קאַראַלוהעס, פליי און אנדע־ע ווערם.

פֿערקויף אין אַלען אַפּאטהעק־מאַגאַזינען. פרייז 60 30 און 15 ק.

ווייל עס גיבט פילע געפעלשטע און נאַכגעמאַכטע, דאריבער זאל מען מערקען אויף דער עטיקעטע מיט איין בארג פון 2 שפיצען די אויפשריפטען : „די עטיקעטע איז בעשטעטיגט דורך דעם דעפּארטאמענט פיר האנדעל און אינדוסטריע"

אויסשליסליכער פֿערקויף אויף פּראָווינץ פוילען אין דער אקציען־געזעלשאַפט פיר חעמישע און אַפּאָטהעקער אויסארבייטונגען פון

הענריק וועלט, ווארשא, פּרזעיאזד 5, אייגענעס הויז. טעלעפאָן נו' 1059.

מיין מאַנופאַקטור־דעטאַיל־געשעפט פון פערשיעדענע מאַסקויער און לאָדזער וואָלענע און בוימוואָלענע ווי אויך ווייסווארען האבע פון 8־טען יולי איבערטראגען אויף דער דזיקא שטראסע נו' 9 עקע פאוויא, און עמפּפעהלע מיינע געעהרטע קונדשאַפט איין רייכעס לאַגער און צו ביליגסטען פרייזען.

האָכאַכטונגספאָל זעליג קרעמער, דזיקא 9 עקע פאוויא.

ניי ערעפֿענטע אידישע קאנדיטאריי פון

געברידער קאטליצקי,

ווארשא, נ. וואליפקי 8,

(„האָטעל ראססיא")

נעהמט אויף בעשטעלונגען אויף צוקער־געבעקס, קאָנפעקטען, מאַראַזעננאַע טארטען, צעקאָלאדען, קרעמען א. ז. וו. אויף האָכצייטען און בעלער היער אין אויך ארויסצושיקען אויף דער פּראָווינץ

צו מעסיגע פרייזען.

ספעציעל גראַווער און התימות

גוט און ביליג פערפערטיגע

М. А. СЛОБОДСКІЙ

Варшава, Гусья 5.

אך שיק אייך פר. פאסטנאַכנאהמע.

דאַנטיסט

בערלין־קרופיצקי, ווארשא

נאַלעווקי נו' 7

ספעציאַליטעט־קינסטליכע צאהנע קראַנען און בריקען ארבייט (אָהנע גומען).

!!רעפערירט אין 2 שטונדען!!

אויפמערקזאם!!!

איך לערען בריעפליך אויף פּערזענליך כעמישע ארטיקלען מיט וועלכע פון יעדער פון זיי קען מען פיין עקסעס־טירען, פאָ־רערט גאַנץ ווייניג קאַפּי־טאל; אויך גיב איך איין אגענטורע פון א וויכטיג ארטיקעל, אייגענע פאַבריקאַציאָן מיט זעהר גוטע קאנריציעס. אנטווארט מיט רעטור פאסט.

Варшава, И. Матузону, Дѣльная 18.

אהוב את המלאכה

אלע סארטען שפיגעל - מאַכען גרינדליך לערנט אויס דורך בריעפע

דער 25 יעהריגער פראקטיקאנט אין די שפיגעלפאבריקאציאן

Юдка Вейнблятъ

Варшава, Слизская 22.

סיאיז אַרויס פֿון דרוק א נייער בוך

די קליידער פאַרבערייי און כעמישע וואשעריי

פֿון שאול שפירא

מיט 4 ריסונקעס אין 54 געפאַרבטע פּראָבעס.

פרייז 2.50 ר. מיט פּארטאָ 2.75 ר.

צו בעציהען דורך יעדער בוכהאנדלונג אָדער פון פערפאסער

Ш. М. Шапиро Бѣлостокъ

почтовый ящикъ 75.

אין בוך זענען בעשריעבען אין א גאַנץ גרינגען זארגאַן די בעסטע מעטהאָדעס, אלטע און נייעסטע, פום פאַרבען פון וואָלענע, האלב וואָלענע, זיידענע און האלבזיידענע קליידער און אלע נייטהיגע קאָלירען, זאָוויע די כעמישע וואשעריי און פלעקענרייניגונג. פראספעקט ווירד אויף ווינש אומזיסט צוגעשיקט.

כירורגישע הינעקאלאגישע

פּריוואט־קליניק

פון

ד"ר רייכשטיין און וואָועלבערג

אין ווארשא, לעשנא 31. די אנשטאלט געפינט זיך אין א גארטען. עס זענען דאָ שפעציעלע צימער פיר קימפעטארען (אָהנע מעלדונג). פרייז פון 2 ביז 5 רו"כ. שטרענג כשר'ע קיך. אמבולאטאריום פון 10 ביז 12 אוהר.

צוקערניע ש. שפיגעלגלאז

ווארשא, נאלעווקי Nr. 10

(פארמאלס איגעלזאהן) וועלכע עקזיסטירט זייט 18 יאהר. פון דער צייט און ווייט איך האב זי איבערגענומען אונטער מיינע אויפזיכט האָב איך פיעל פערבעסערונגען איינגעפֿירט. רייך, בשר, ביליג. בעשטעלונגען ווערען פינקטליך אויסגעפיהרט, היער און אויף דער פראָווינץ. פיעלע ראנקען בריעפליך אויך מינדליך.

די צוקערניע בעזיצט 24 צייטונגען צום לעזען.

וויגדערליך ביליג! א זעלטענער צופאל!

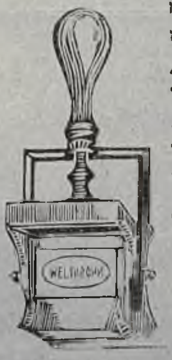

עהדער אָנצוקלאפען אויפ'ן טהיר א וויזיט קארטע איז גלייכער צו בעשטעלען פיר זיך פאר א גאַנץ ביליגע פרייז א געגראַווירטע מעשענע בלעטעל, מיט נאָמען און פאמיליע, פיין געארבעט, און בעדעקט מיט שווארצע עמאליע — די גרייס 17 סאנטימ. × 6 סאנט. קאסט איבעראל 3 רו"כ און ביי מיר 1.15 מיט צושטעלען צו הויזע. די פרייזען פון מייגע קאאוטשוק־סטעמפלען זענען אויסער קאנקורענץ: ניקלירטעס שרייב גיצייג מיט א קאאוטשוק סטעמפעל מיט'ן נאָמען און פאמיליע, סטעמפעל אויף ליאק מיט 2 בוכשטאבען, פעדער, בליישטיפט 75 ק. מיט פּאָרטאָ, אהן פארטאָ 40 ק., די וואס בעשטעלען 5 שטיק מיט איין מאל צאלען מעהר נישט צו 50 קאפ. מיט פארטא. בעשטעלונגען, געגען האנד־געלד פר. נאכנאמע.

אדרעס: ווארשא רימארסקאַ 3, וועליקסאהן. — אגענטען ווערדען געזוכט!

III. Jahrgang. **DER JUDE.** Nr. 27

דער פּרייז נ״ך רוססלאנד:
גאַנץ-יאהרלין —.5 רוביל.
האלב-יאָהרלין —.3 רוביל.
פּירטעל-יאָהרליך 1,50 רוביל.
מען קען אויך אויסצאהלען אין 3 ראטען:
ביים אבאנירען — 2 רוביל
דען 1טען אפּריל — 2 ״
דען 1טען אויגוסט — 1 ״
ענדערען די אדרעסע קאסט 20 קאפּ.

דער יוד

צייטשריפט
פיר אלע יודישע אינטערעסען.
ערשיינט יעדע וואָך.
פערלאג: חברת „אחיאסף“.

אבאנאמענטס פּרייז יאהרליך:
אסטרייך-אונגארן —.12 קראָנען.
האלביאהריג —.6 ״
פּירטעליאהריג —.3 ״
דייטשלאנד —.10 מארק.
ארץ ישראל —.12 פּראנק.
אנדערע לענדער —.15 ״
אמעריקא, ענגלאנד —.10 שילינג.
פּרייז פון מודעות (אנצייגען):
פיר יעדע קליינע שורה פּעטיט 20 העלער, 25 פּפעניג, 10 קאפּ.
Erscheint Donnerstag.

קראקויא, תמוז תרס״א. נומר 27. Krakau, 4 Juli 1901.

צו אונזערע געעהרטע אבאנענטען!

מיט דער פאריגער נו׳ 26 ענדיגט זיך דאָס אַבאָנאָמענט אויף דעם „יוד“ פיר ד י וועלכע האָבען אויסגעשריבען די צייטונג נור אויף אַ האלב יאָהר פון 1 יאַנואר, אָדער אויף איין ¼ יאָהר פון 1 אַפּריל, און מיר בעטען זעהר אַזוי גוט זיין גלייך, א ו נ ג ע ז ו אָ מ ט, אריינשיקען דאָס געלד פיר די וייטערע צייט, כדי מיר זאָלען קענען ווייטער שיקען די בלעטער כסדר.

אונזערע אַבאָנענטען אויף דער

„וועלטגעשיכטע“

זענען מיר מודיע אַז

דער צווייטער באנד

איז שוין פערטיג צום דרוק, און אין דער קומענדער נו׳ וועלען מיר מודיע זיין זיין אינהאַלט.

און מיר בעטען די אבאָנענטען וועלכע האָבען אריינגעשיקט אויף דער „וועלטגעשיכטע“ נור 50 ק״פ, פיר וועלכע זיי האָבען געקריגען דעם ערשטען באַנד, זיי זאָלען גיטיגסט צושיקען דאָס איבריגע צו 1 ר׳ (אָדער צו 1,50 מיט פּאָרטא).

אונזערע נ י י ע אַבאָנענטען, פון 1 יולי, קענען א ו י ך בעקומען

4 בענדער „וועלט־געשיכטע“ פיר 1 רו״כ

מיט פּאָרטאָ 1,50 רו״כ.

צו דיזער נומר לייגען מיר ביי פיר אונזערע אַבאָנענטען ד אָ ס פ י נ פ ט ע ב י ל ד

על נהרות בבל

אין נאַנצען בעקומען אונזערע היינטיג־יאָהריגע אבאנענטען 12 ילדער פון יודישען לעבען אומזיסט.

מיט די קומענדע נומערן וועלען מיר געבען אונזע־רע לעזער איין מייסטער בילד פון דעם איצטיגען יודישען לעבען וועלכעם מיר האָבען געלאָזט ספּעציעל פערפערטיגען פיר אונזער צייטונג ביי דעם בעוואוסטען מאלער ה׳ א ק ו ן, אונטער דעם נאמען:

„וואהין זאָלען מיר געהן?“

(רומענישע אויסוואַנדערער).

דער אבאנאמענטס־פרייז פון „יוד“:

יעהרליך	—.5	רו״כ.
האַלב יעהרליך	—.3	״
פיערטעל־יעהרליך	1,50	״

אַדרעסע פיר רוסלאַנד:

Изд. „Ахiасафъ“, Варшава.

Verlag „ACHIASAF“, Warschau.

(מינדליך טווארדא נו׳ 6).

פיר אויסלאַנד:

Administration „DER JUDE“ Krakau, Gertrudy 16.

די אדמיניסטראַציאָן „דער יוד“.

די קאָנפערענץ פון די גאליציישע ציוניסטען.

עס איז געווען אַמאָל אַ צייט, ווען די גרעסטע וויכטיגקייט פון יודישען לעבען איז געלעגען אין די מערב־לענדער. פון מערב פלעגען קומען פאַר די יודען די נייע געדאַנקען, פון דאָרט האָט מען געוואַרט אויף די בעפרייאונג און אויף די גליקליכע קומענדיגע צייטען; איצט איז עס אַנדערש געוואָרען. די יודען אין מזרח אייראָפּאַ הויבען אָן צו געהן פאָרויס, ביי די יודען אין רוסלאַנד איז אויפגעלעבט גע־וואָרען דער געדאַנק פון דער נאַציאָנאַלער אויפערשטעהונג און פון דאָרט געהט ער אַלץ ווייטער און ווייטער קיין מערב. איינע פון די ערשטע סטאַציאָנען פון דער נאַציאָנאַל־ציוניסטישער אידעע איז גאַ־ליציען. אַ דאַנק דער גרויסער צאָהל יודען אין גאַליציען איז נאָך

ניט אין גאַנצען אויסגעלאָשען געוואָרען דאָס געפֿיהל פֿון צוזאַמענגעהערינקייט און דאָס האָט מעגליך געמאַכט דאָס גרינגע אויפֿבליהען פֿון אַ שטאַרקער ציוניסטישער פּאַרטיי. די גרויסע צאָהל פֿון די צעוואָרפֿענע חברות האָט נייטהיג געמאַכט צונויפֿצורופֿען אַ אַלגעמיינע פֿערזאַמלונג פֿון די פֿערטרעטער פֿון אַלע גאַליצישע ציוניסטישע פֿעריינען, כדי בעסער זיך צוזאַמענבינדען און כדי אַרומצורעדען וויכטיגע אַלגעמיינע פֿראַגען.

די קאָנפֿערענץ איז געווען אין לעמבערג און האָט געדויערט צוויי טעג, דעם 16־טען און 17־טען יוני. צו דער אסיפה זענען צוזאַמענגעפֿאָהרען 95 דעלעגאַטען, די פֿערזאַמלונג איז געווען שטאַרק בעזוכט פֿון געסט.

די פֿראַגען וועלכע עס זענען בעהאַנדעלט געוואָרען אויף דער פֿערזאַמלונג, בעציהען זיך אויף די אַלגעמיינע יודישע ארבייט פֿון די ציוניסטען אין גאַליציען, אויף אָרגאַניזאַציאָן, אַגיטאַציאָן, אויף פּרעסע און אויף די פֿערברייטונג פֿון דער העבּרעאישער שפּראַך.

I אלגעמיינע פֿראַגען.

צוערשט לייענט דר. מאַלץ (לעמבערג) איין רעפֿעראַט איבער די יודישע לאַגע אין גאַליציען, ער שילדערט זי אין טרויעריגע פֿאַרבען און ווייזט אויף אַז זי איז ערגער, ווי אין אַלע אַנדערע לענדער פֿון דער וועלט. די יודען געפֿינען זיך אין אַ סך ערגערער לאַגע, ווי די קריסטען, ווייל פֿאַר די לעצטע ווערט האָטש אַביסיל געזאָרגט. בעת די יודען בלייבען אין גאַנצען איבערגעגעבען נור זייער מזל. די איינציגע רעטונג פֿאַר די יודען ליגט אין איין פֿרייען פּאַלעסטינאַ, אָבער מיר קענען ניט, זאָגט דער רעדנער, בלייבען גלייכגילטיג צו דער איצטיגער טרויעריגער לאַגע פֿון אונזערע ברידער, מיר דאַרפֿען זאָרגען אויך צו פֿערבעסערען די איצטיגע יודישע לאַגע אין הסכם מיט די בעשליסען פֿון דער אַלגעמיינער עסטרייכישער פֿערזאַמלונג, וואָס איז געווען ניט לאַנג אין אָלמיץ. אין די בעשליסען פֿון יענער פֿערזאַמלונג געפֿינען מיר אויך גענוג אָנגעצייכענטע ווענען פֿאַר אונזער אַרבייט אין גאַליציען.

נאָך איינינע ויכוחים זענען פֿון דער לעמבערגער אסיפה אָנגענומען געוואָרען די פֿאָלגענדע פּונקטען:

די ציוניסטען אין גאַליציען נעהמען אַריין אין זייער ווירטשאַפֿטליכעם פּראָגראַם:

1) די גרינדונג פֿון פֿערמיטלער־ביוראָס אויף זוכען ארבייט;
2) די אונטערשטיצונג פֿון האַנדווערק און קליין־פֿאַבריקאַציאָן;
4) די גרינדונג פֿון אַ סטאַטיסטישען ביורא פֿאַר יודען;
4) די גרינדונג פֿון צדקה־חברות;
5) די גרינדונג פֿון שפּאַרקאַסען און קרעדיט פֿעריינען פֿאַר יודען.

אין דאָס פּראָגראַם פֿון קולטוראַרבייט ווערען אַריינגענומען די דאָזיגע פּונקטען:

1) די גרינדונג פֿון פֿאָלקסהייזער פֿאַר יודען;
2) לעזעצימער און ביבליאָטהעקען;
3) קורסען פֿאַר ערוואַקסענע;
4) וואַנדערונגס־קורסען;
5) דאָס פֿערשטאַרקען פֿון דעם יודישען גייסט אין דער ערציהונג אין שול און אין דער היים;
6) די גרינדונג פֿון פֿעריינען פֿאַר וויסענשאַפֿט, ליטעראַטור און קונסט.

פֿעלעטאָן.

מיר און איהר.

(אַ בריעף פֿון אַמעריקאַ).

עפּיס זענט איהר מיר צו גרויסע בעלי־גאוה, איהר אייראָפּעאישע יודען, ובּיחוד איהר רוסישע יודען! עפּיס בלאָזט איהר אייך אָן געגען אונז, אַמעריקאַנער, ווי די אינדיקעס מיט אייער אייראָפּעאישער השׂכּלה. איהר מיינט, אַז איהר זענט גאָר די אויבערשטע פֿון דעם חריין און מיר, אייערע אַמעריקאַנישע ברידער, זענען ביי אייך פֿעררעכענט ווי האַלב ווילדע, האַלב ציוויליזירטע בּרוּאים. אָבער איהר האָט נעביך אַ גרויסען טעות! אין אַלע ענינים שטעהען מיר פֿיעל העכער פֿון אייך. מיר, אַמעריקאַנער, פֿערדונקלען אייך, אייראָפּעער, מיט אונזער אַמעריקאַנישער השׂכּלה. אין דער קורצער צייט, וואָס מיר לעבען דאָ אין אַמעריקאַ, האָבען מיר פֿאַר דער השׂכּלה מעהר אויפֿגעטהון, ווי איהר דאָרטען אין אייראָפּאַ אין אַ גאַנצען דור!

אַדרבּא, לאָמיר האָבען אַ שטיקעל חשבון!

האָט עפּיס לאַנג ביי אייך עקסיסטירט דאָס יודישע טהעאַטער, האַ? קוים האָט אַבֿרהם גאָלדפֿאַדען געלייגט דעם ערשטען גרונדשטיין צו אַ יודיש טהעאַטער, זענט איהר אַלע רוסישע משׂכּילים, (ניט פֿאַר אונז געדאַכט!) שיעור משוגע געוואָרען. איהר האָט אָנגעהויבען צו פֿערלאַנגען עפּיס גאָר משוגה'דיגע זאַכען. איהר האָט דורכאויס געוואָלט, אַז אַ יודיש טהעאַטער זאָל אויך זיין אַ טעמפּעל פֿון קונסט, אַז די אַקטיאָרען זאָלען זיין אמת'ע קינסטלער און אַז די דראַמאַטורגען, וואָס שרייבען דראַמען פֿאַר'ן יודישען טהעאַטער, זאָלען זיין אמת'ע ליטעראַטען, זיי זאָלען האָבען עפּיס אַ אידעה אין די הלכות הדראַמאַטורגיע, זיי זאָלען קענען דאָס לעבען, זיי זאָלען קענען צוגליעדערן מענשליכע געפֿיהלען, זייערע דראַמאַטישע אַרבייטען זאָלען האָבען עפּיס געדאַנקען, זיי זאָלען מיט לעבעדיגע פֿאַרבען מאָלען די כאַראַקטערען און טיפּען, וועלכע זיי ברייגנען אַרויף אויף דער סצענע — און אַז איהר האָט דערזעהן, אַז דאָס אַלעם איז ניט בּמציאות אין יודישען טהעאַטער, זענט איהר אויף איהם אָנגעפֿאַלען ווי די הייסריקען, איהר האָט איהם צוקריטיקירט פּנים ואָחור, איהר האָט פֿון איהם געמאַכט אַ תּל און איהר האָט נישט גערוהט, ביז איהר האָט איהם עוֹקר מן השׁרשׁ געווען.

און ווייסט איהר פֿאַר וואָס איהר האָט עס געטהון? ווייל איהר זענט נישט קיינע אמת'ע משׂכּילים, ווייל איהר זענט נישט ווי מיר אַמעריקאַנער, קיין רחמנים, קיין בּיישנים און קיין גומלי־חסדים, ווייל איהר האָט נישט אין זיך, ווי מיר אַמעריקאַנער, די מדה פֿון נחום איש־גם־זו און איהר ווילט נישט זאָגען על כּל צרה שלא תבא: גם זו לטובה!

אָבער מיר אַמעריקאַנער, מיר זענען רחמנים, ביישנים און גומלי־חסדים, צו יעדער מכּה, צו יעדער פּורעניות און צו יעדער גזרה רעה זאָגען מיר: גם זו לטובה! און טאַקי דערפֿאַר, האָבען מיר דאָ ביי אונז אין ניו־יאָרק אַליין דריי גרויסע יודישע טהעאַטערס, מיט איין ערך פֿון הונדערט אַקטיאָרען און אַקטריסעס און מיט אַ גאַנצען עסקאַדראָן דראַמאַטורגען. און מיר האָבען דעם תענוג צו זעהן, ווי אונזערע „קינסטלער“ ווערען געזונדער און פֿעטער פֿון טאָג צו טאָג, ווי זייערע באַנק־ביכליך ווערען מיט יעדער וואָך געשוואָלענער און ווי די „דראַמאַטורגען“, וואָס זענען ביי אייך אין אייראָפּאַ מאָגער געווען ווי די פּרעה'ס זיעבען אָבגעברענטע זאַנגען, זענען דאָ, ביי אונז אין אַמעריקאַ פֿעט און קיילעכדיג געוואָרען.

מיר זענען רחמנים און מיט דעם מדת־הרחמן קוקען מיר צו אויף יעדען דראַמאַטישען קאַליקע, וואָס טהוט זיך אָן אין טריקאָס און ווערט אַ

אָרגאַניזאַציאָן.

איבער אָרגאַניזאַציאָן זענען געהאַלטען געוואָרען צוויי רעפערַאטען; איינער פֿון דר. ברוידא (סטאַניסלוי), דער אַנדערער פֿון דר. וואַהרהאַפֿטיג (קראַקוי).

דר. ברוידא איז אַרויסגעטרעטען פֿאַר דעם געדאַנק, אַז די גאַליצישע ציוניסטען קענען זיך ניט בענוגענען נור מיט דער ריין ציוניסטישער אַרבייט; ער מיינט, אַז די ציוניסטען דאַרפֿען טהייל נעהמען אין אַלע זייטען פֿון פּאָליטישען לעבען אין לאַנד, און דערום פֿערלאַנגט ער, אַז די ציוניסטען זאָלען שאַפֿען אַ נאַציאָנאַל־פּאָליטישע פֿערבינדונג, וועלכע וועט זיין בכח אַבצוהיטען די רעכטע און די אינטערעסען פֿון אַלע עסטרייכישע יודען.

דר. ברוידא׳ס רעפעראַט האָט אַרויסגערופֿען לאַנגע און הייסע ויכוחים. פֿיעל רעדנער זענען געווען נעגען דעם, אַז די ציוניסטען זאָלען זיך פֿערנעהמען מיט די פֿראַגען פֿון פּאָליטישען לעבען אין עסטרייך, ווייל זיי מיינען, אַז די ציוניסטען זענען נאָך צו שוואַך דערצו און ווייל זיי געפֿינען, אַז עס וועט זיין זעהר שווער אויסצואַרבייטען איין אַלגעמיינעם פּאָליטישעם פּראָגראַם, וואָס וועט קענען בעפֿרידיגען אַלע יודען.

די החלטות איבער אָרגאַניזאַציאָן:

1) די ציוניסטישע חברות אין גאַליציען געהערען צו דער אַלגעמיינער עסטרייכישער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציאָן.

2. די גאַליצישע ציוניסטישע חברות ווערען פֿערבונדען דורך איין צענטראַלקאָמיטעט אין לעמבערג.

3. גאַליציען ווערט איינגעטהיילט אין 7 ראַיאָנען: לעמבערג, קראַקוי, פּשעמישל, דראָהאָביטש, סטאַניסלוי, קאָלאָמעאַ און טאַרנאָפּאָל.

4. די אָרגאַניזאַציאָן פֿון דעם ראַיאָן פערמיטעלט די פֿערבינדונג צווישען דעם איינצעלנעם פֿעריין און דעם צענטראַל קאָמיטעט.

5. דער גאַליצישער צענטראַלקאָמיטעט איז מחויב צוזאַמען מיט דעם עסטרייכישען לאַנדעסקאָמיטעט אויסצואַרבייטען בעשטימטע דרכים, ווי מען זאָל זיך נוהג זיין ביי די וויבאָרעס אין יודישע אַנשטאַלטען (חברות, קהילות).

6. ציוניסטישע פֿעריינען דאַרפֿען זיך ניט פֿערנעהמען מיט פּאָליטישע פֿראַגען. ווען אָבער עס טרעט איין דער פֿאַל, אַז די ציוניסטען דאַרפֿען טהייל נעהמען אין אַ בעשטימטער פּאָליטישער פֿראַגע, דאַרף מען זעהן אַרויסצוטרעטען ניט געשפּאַלטען, נאָר מיט איין דעה, אַלענפֿאַלס אָבער דאַרף ביי דעם אַלץ געטהון ווערען אין הסכם מיט דעם צענטראַלקאָמיטעט און מיט דעם לאַנדעסקאָמיטעט.

7. דער גאַליצישער צענטראַלקאָמיטעט דאַרף בעשטעהן פֿון די מיטגליעדער פֿון אַקציאָנסקאָמיטעט, וואָס ווערען אויסגעקליבען פֿאַר גאַליציען.

8. די אסיפה האַלט פֿאַר ניצליך צו גרינדען אַ בעזונדער פֿעריין, וואָס האָט זיך צו פֿערנעהמען מיט דער אַרבייט צו פֿערבעסערן דאָסווירטשאַפֿטליכע לעבען אין גאַליציען.

9. די אסיפה האַלט פֿאַר ניצליך צו גרינדען אַ בעזונדער פֿעריין פֿאַר קולטור און יודישע ערציהונג.

פּרעסע.

הער ד. מאַלץ בעקלאַגט זיך אין זיין רעפעראַט, דאָס אין גאַליציען קען זיך נישט האַלטען קיין ציוניסטישע צייטונג וועגען דער גלייכגילטיגקייט פֿון די לעזער. ער האַלט פֿאַר פֿאַלש, אַז די ציוניסטישע צייטונגען זאָלען זיך פֿערנעהמען נור מיט אַגיטאַציאָן און פּאַרטייזאַכען. די יודישע צייטונגען דאַרפֿען זעהן וויסענשאַפֿטליך צו

„האַמלעט״, אַ „אָטהעלאָ״ אַ „שיילאָק״, אדער אַ „פֿראַנץ מאהר״. מיר זעהען זיינע משונה׳דיגע הויות, זיין דרעהען און וואַרפֿען זיך, מיר זעהען, ווי ער וויינט דאָרט, וואו מען דאַרף לאַכען, אָדער פֿערקעהרט — און מיר פּאַטשען איהם דאָך בראַוואָ! וואָלט איהר אייראָפּעאישע משכילים דאָס געטהון? חלילה! אַזוי הויך שטעהט איהר נאָך ניט. אָבער מיר אַמעריקאַנער, מיר טהוען דאָס, ווייל מיר זענען דורך־און דורך רחמנים, ווייל מיר זענען עכטע יודישע פּאַטריאָטען, ווייל מיר זענען אמת׳ע משכילים. מה רַעש אַז אונזערע „קינסטלער״ פֿערשטעהען נישט שעקספּיר׳ס און שילער׳ס עברי? אָבער׳ זיי זענען דאָך יודען, יודען יוצאי יֶרך אברהם אבינו, פֿאַר וואָס זאָלען מיר אויף זיי קיין רחמנות נישט האָבען און זיי נישט פֿערגינען דאָס שטיקיל ברויט?

מיר זענען ביישנים און די מדת הביישנות אונזערע האָבען פֿיעל פֿון אונזערע „דראַמאַטורגען״ וייער לעבען צו פֿערדאַנקען. מיר שעמען זיך אויפֿצוהויבען שטיינער און שטיקער ציעגעל, כּדי דן צו זיין בּסקילה (אָדער אפשר נאָר מיט אַלע אַרבּע מיתות בּית־דין צוזאַמען) מאַנכען טהעאַטער־פּערפֿאַסער, וואָס טראַקטירט אונז מיט אַ שטיק, פֿון וועלכע מיר בעקומען אַ מאָגענקאַטאַר, רחמנא־לצלן, אויף אַהאַלב יאָהר. אָה, מיר קענען אייך גוט אייראָפּעער! ביי אייך עפּים אַ האָר אָן אַזויט, איז גלייך נאַ־קולאַטשקי! אין אייך קאָכט (ניט פֿאַר אונז געדאַכט!) די רְציחה פֿון איין עֲמָלק. ווען איהר וואָלט געזעהן דעם שמוק, וואָס אַ שייקעוויטש, אַ הערמאַלין, אדער אַ טער ברייננט אַרויף אויף די יודישע סצענע, וואָלט איהר די בּושה אַוועקגעלייגט אָן אַזויט און איהר וואָלט זיי, די דראַמאַטורגען, מְכַבּד געווען נאָך זייער פֿערדינסט.

מיר זענען גומלי־חסדים: מיר טהוען אַ חסד של אמת מיט יעדען מת, מיט יעדען בּר־מִינָן. מיר לאָזען קיין „פּערפֿאַסער״ ניט שטאַרבען. חאָטש דער פּולס איז שוין ביי איהם אויסגעגאַנגען, חאָטש זיין האַרץ שטעהט שוין שטיל און חאָטש זיין בלוט צירקוליערט שוין נישט אין זיינע אבָרים. עס זענען דאָ דראַמאַטורגען, וואָס שטאַרבען צוזאַמען מיט זייער ערשטער דראַמע, אָבער מיר בעגראָבען זיי נישט ווי איהר, אייראָפּעאישע רשעים, וואָלט דאָס געטהון. מיר, מיט אונזער אַמעריקאַנישער השכלה, גלויבען אין השְׁאָרַת הַנֶפֶש. מיר באַלזאַמירען זיי אין אויף אַ קורצע צייט און אין אַ חודש, אָדער אין צוויי חֳדָשים אַרום ברייננען אונז די מומיעם ווידער עפּים אַ נייעס, און חאָטש מיר ווייסען לכתחילה, אַז דאָס איז ווידער אַ מפּיל־קינד פֿון שייקעוויטש. געהען מיר גְדוּדים גְדוּדים אין טהעאַטער, מיר דונערן איהם צו מיט שִשִים רִבּוֹא אַפּלאָדיסמענטען און מיר רופֿען איהם אַרויס צעהן מאָל נאָך איינאַנדער פֿאַר׳ן פֿאָרהאַנג.

און מיינט איהר אפשר, אַז ביי אונז איז קיין קריטיק נישטאָ? אויב איהר מיינט דאָס, האָט איהר אַ טעות גמור. אָט די דאָזיגע מכה, ניט קוקענדיג אויף דעם שטרענגען קאַראַנטין, מיט וועלכען מיר אַמעריקאַנער היטען אונזערע ברעגען, האָט דאָך אַריינגעדרונגען אין אונזער מְחִיצָה. זי איז, בַּעֲונוֹתֵינוּ הָרַבִּים, צו אונז אַנגעקומען פֿון אייערע מקומות און זי מאַטערט זיך מיט׳ן נאַל אונזער יודישע סצענע אומצואַנדערשען. אָט די דאָזיגע קריטיקער טענה׳ן אייערע טענות. זיי זאָגען, אַז אַ טהעאַטער־שטיק מוז האָבען אַ געוויסען ליטעראַרישען ווערטה, זי מוז ריין זיין פֿון בדחנות און גראָבקייט, זי מוז געבויט זיין אויף אַ געוויסען רעיון, אויף אַ געוויסער אידעע; זיי זאָגען ווייטער, אַז אין יעדען טהעאַטער־שטיק מוז זיך אָבשפּיעגלען דאָס וואַהרע לעבען אַז די גאַנצע האַנדלונג, וואָס עס קומט אין איהר פֿאָר, מוז זיין, פֿון אָנהויב ביז׳ן סוף, נאַטירליך, אָהן נסים וְנִפְלָאוֹת, אָהן איבערנאַטירליכע ערשיינונגען, אָבער מיר הערען זיי, די קריטיקער, ווי דעם קאָטער. מיר זענען אַליין די קריטיקער. אַ סימן האָט איהר: מיר געהען דאָך אין טהעאַטער און מיר צאַהלען דאָס געלד!

בעגרינדען און צו פערטיפען דעם ציוניסטישען רעיון, זיי דארפען זיך פערנעהמען מיט אלע זייטען פון יודישען לעבען און בעקאנט מאכען זייערע לעזער מיט דער יודישער געשיכטע און ליטעראטור. דער רע־פערענט שטעלט אויך דעם אנטראג, אריינצוטרעטען אין פערבינדונג מיט די הערויסגעבער פון „יוד", די צייטונג זאל ברענגען מעהר ידיעות איבער גאליציען, און אז דערפאר זאלען זיך די ציוניסטישע חברות פערנעהמען מיט דער פערברייטונג פון „יוד" אין גאליציען.

די החלטות:

1. עס ווערט געגרינדעט איין רעדאקציאנסקאמיטעט, וואס שטעהט אונטער דער השגחה פון דעם צענטראלקאמיטעט אין לעמבערג.

2. דער הערויסגעבער־פעריין אין לעמבערג זאל שטעהן אונטער דער השגחה פון דעם צענטראלקאמיטעט. אלע גאליצישע ציוניסטישע חברות ווערען אויפגעפאדערט דעם פעריין צו אונטערשטיצען.

3. עס ווערט דעם צענטראלקאמיטעט פארגעשלאגען ארויס־צוגעבען קליינע בראשיורען אין זשארגאן, וואס זאלען אויך בעהאנד־לען ווירטשאפטליכע פראגען.

אגיטאציאן.

אין דעם פונקט האט די לעמבערגער אסיפה קיין נייעס ניט אויפגעטהון. דער רעפעראט פון דר. גאבעל איבער אגיטאציאן האט נור אויסגערעכענט אלטע, אלעמען גוט בעקאנטע מיטלען.

די פערברייטונג פון דער העברעאישער שפראך.

דער רעפערענט לעביל טויבעס געפינט, אז עס ווערט צו וועניג געטהון פאר די פערשטארקונג פון דעם נאציאנאלגעפיהל אין יודישען פאלק, דאס בעסטע מיטעל צו דער בעלעבונג פון דעם יודישען גייסט איז די פערברייטונג פון העברעאיש, וועלכע איז אונזער נאציאנאל־שפראך און איין באנד, וואס פעראייניגט אונז מיט די יודען פון דער גאנצער וועלט.

די החלטות:

1. די אסיפה ערקענט די גרויסע וויכטיגקייט פון דער נאצי־אנאלער ערציהונג פאר יודישע קינדער.

2. די אסיפה האלט פאר וויכטיג די גרינדונג פון יודישע פאלקסשולען.

3. די גאליצישע ציוניסטען דארפען זיך סטארען דורכצופיהרען ביי די משגיחים איבער די שולען פון באראן הירש, אז עס זאל אין די דאזיגע שולען געלערנט ווערען די העברעאישע שפראך מיט אלע קינדער (ביז איצט לערנט העברעאיש אין די הירשעשע שולען נור דער, וואס וויל).

4. עס ווערט געפינען פאר ניצליך צו גרינדען אומעטום חברות צו לעזען און רעדען העברעאיש.

קאלאניזאציאן.

רעפערענט דר. ראפאפארט. די החלטות:

1. די אסיפה דריקט אויס איהר וואונש, אז די יורישע קא־לאניאלבאנק זאל אנהויבען איהר ארבייט אין די קאלאניעס.

2. די אסיפה דריקט אויס איהר הסכם מיט דער קאלאניזא־ציאנסארבייט פון די חובבי ציון.

3. די אסיפה דריקט אויס איהר האפענונג, אז יק"א וועט זיך מעהר אבגעבען מיט דער אובייט אין ארץ ישראל און אז זי וועט זיך בעמיהען צו פערבעסערן די לאגע פון דער קאלאניזאציאן.

4. די אסיפה פאדערט אויף די ציוניסטען, אז זיי זאלען קויפען אתרוגים נור פון ארץ ישראל.

ביי אייך, אין אייראפא, געהט ארום א גלייכווערטיל: "אז גאט וויל, קען א בעזים אויך שיסען". די גאנצע צייט, וואס איך האב געלעבט אין אייראפא, האב איך אזעלכע "וואונדער־בעזימער" נישט געזעהן, אבער דא ביי אונז, אין אמעריקא, זעה איך די דאזיגע בעזימער למאות ולאלפים, און הערט א חידוש! גאר אהן נאטס רצון, גאר אהן זיין השפעה קענען זיי ניט נור שיסען, זיי קענען אויך דראמאטורגען זיין. מיר האבען דא ביי אונז א גאנצען פולק דראמענמאכער, וואס ביי זיי איז דער כח־המוליד זעהר שטארק ענטוויקעלט און וואס קעלבען זיך אב מדי חודש בחדשו מיט א נייער דראמא. אין פלוק איז דאס אבער לחלוטין גאר קיין חידוש נישט. מיר אמעריקאנער, פערשטעהט איהר מיך, מיר שטעהען אויף א העכערן גראד פון קולטור פון אייך אייראפעער, מיר שטעלען נישט אזעלכע גרויסע פאדערונגען ווי איהר און מיר זענען זיך נישט מדקדק כחוט השערה מיט אונזערע מחברים. אמעריקא, ווי אייך איז מסתמא בעקאנט, איז איין לאנד פון פרייהייט, און דערום איז אלעם ביי אונז פריי, אפילו די דראמאטורגיע. וויל א בעזים שרייבען א דראמא, פרעגט ער ביי קיינעם קיין דעה און שרייבט. פאלט דורך, בעונותינו הרבים, די ערשטע דראמע, שרייבט ער א צווייטע, א דריטע, א פיערטע, א. ז. וו. עד סוף כל הדורות און בעקומט פון דעם עולם דעם טיטעל: „דער וועלטבעריהמטער, אלגעמיין בעליעב־טער, נאך ניע דאגעוועזענער, האכגעלעהרטער ליטעראט, פסיכאלאג און דראמאטורג יעקב טער", אדער: "אונזער יודישער שעקספיר ד. הער־מאלין", אדער: "דער צווייטער וויקטאריען סארדו נחום מאיר שייקע־וויטש". נו? פערשטעהט איהר שוין דעם אונטערשיעד צווישען אונז און אייך? ביי אייך וואלטען די דאזיגע בעזימער קיין תקומה נישט געהאט, זיי וואלטען געבליבען דאס, צו וואס די נאטור האט זיי געשאפען און איהר וואלט מיט זיי די מיסט פון גאס ארויסגעקעהרט, און ביי אונז פעררינטען די דאזיגע בעזימער צוויי שליחות מיט איינמאל: ערשטענס, "מאכען" זיי רייך אונזער אמעריקאנישע ליטעראטור, און צווייטענס קעהרען זיי ארויין ד' מיסט פון גאס אין טהעאטער.

ווי איך האב אייך שוין פריהער געזאגט, האבען מיר אמעריקאנישע יודען זיך ארומגערינגעלט מיט א שטריינגען קאראנטין, אז די אייראפעאישע קליפה זאל צו אונז חלילה נישט צוקומען. דאס, וואס איהר רופט אן ליכט, איז אונז זעהר שעדליך פאר אונזערע אויגען, און אייער השכלה איז א מין מאכל, וועלכען אונזער אמעריקאנישער מאגען קען בשום אופן נישט פערדייהען. צו אונזער בעדויערען האט מען דעם קאראנטין דורכגע־בראכען און מען האט אונז אריינגעשמוגעלט א שטיק פון אייער קולטור ווי א שטיק קאנטרעבאנד. איינער, א רוסישער שרייבער מיט דעם נאמען: יעקב נארדין, האט גרויס חשק בעקומען אונזער יודישען טהעאטער אין גאנצען איבערצואנדערשען און האט זיך גענומען צו דער ארבייט מיט דער ענערגיע און מיט דער התלהבות. וואס איז מצוי ביי אלע אייערע רוסישע אידעאליסטען. מיר האבען איהם אפילו מזהיר געוועזן בשבע אזהרות, אז ער זאל דאס נישט טהון, ווייל זיין ארבייט וועט זיין גאר אומזיסט, אבער געה און זעטק ארויף א נייעם קאפ אויף די פלייצעס פון א רוסישען משכיל, פון א רוסישען אידעאליסט! אין נו־יארק זענען דא דריי יודישע טהע־אטערס, אין נו־יארק לעבען קרוב פון א האלבען מיליאן יודען, אין נו־יארק זענען דא אזעלכע גרויסע יודישע אקטיארען און אקטריסעס, ווי צום ביי־שפיעל: יאקאב אדלער, ב. טהאמאשעווסקי, ד. קעסלער, ז. מאגולעסקו, ל. בלאנק, מאשקאוויטש, טארנבערג, ב. בערנשטיין, מאראם ק. ליפצין, מאדאם ב. קאליש, מאדאם אדלער, מאדאם ב. טהאמאשעווסקי, מאדאם פינקעל, מאדאם ווילענסקי, מאדאם עפשטיין און פיעלע אנדערע, מיט וועלכע עם וואל־טען נעשטאלצירט די אמעריקאנישע ענגלישע און דייטשע טהעאטערס, דער פון האט ער, יעקב גארדין, געדרונגען, אז מען קען די יודישע סצענע א סך

אין דעם צענטראלקאמיטעט פון די גאליצישע ציוניסטען זענען אויסגעקליבען געווארען די דאזיגע העררן: דר. ד. מאלץ, דר. א. קארקיס. דר. ל. גאלדוואסער, דר. ש. ראפאפארט, א. שטאנד. י. ל. ליפשיץ, ד. שרייבער און דר. מ. מארגעל.

אין דער קאנפערענץ האט אויך טהייל גענומען איין פערטרעטער פון דעם עסטרייכישען לאנדעס־קאמיטעט אין וויען, העררר א. רייך.

די יאהרליכע אספה כללית פון דער חברה יק״א.

דעם 16 יוני איז געווען אין פאריז איין אספה כללית פון דער חברה יק״א, אויף וועלכער עס זענען געקומען, אויסער די מיטגליעדער פון דעם פאריזער קאמיטעט, אויך די פארשטעהער פון די יודישע קהלות, וועלכע האבען בעקומען פון באראן הירש אטהייל אקציעס פון דער חברה: און נעמליך נארסיס לעווען אלס פרעזידענט, ר׳ צדוק כהן אלס פערטרעטער פון דער חברה ״כל ישראל חברים״, גענעראל־קאנזול פיליפזאהן — פון דער יודישער קהלה אין בריסעל, דר. פלאטקע פון דער פראנקפורטער קהלה, קלאד מאנטיפיארי — פון דער ענגליש־יודישער פערייניגונג, ג. קאהן, ה. ג. לוזאדא און שלמה ריינאך אלס מיטגליעדער פון קאמיטעט, די דירעקטארען: זאנענפעלד, אדלער און מאירזאהן א. ז. וו.

אויף דעם נייען יאהר זענען ווידער אויסגעקליבען געווארען די פריהעריגע מיטגליעדער פון קאמיטעט.

עס איז פארגעלייענט און בעשטעטיגט געווארען צום פערעפענטליכען דער יעהרליכער דין־וחשבון פון 1900 יאהר, פון וועלכען מיר נעהמען ארוים די וויכטיגסטע ידיעות:

איינלייטונג.

אין דעם יאהר 1900 האט זיך אין ארגענטינא ווייטער פערבעסערט די ארבייט וועלכע ווערט געפיהרט דורך מ. ס. הירש און ד. קאזעס. מאיזעסוויל און מויריציא — בעזאנדערס מאיזעסוויל געפינען זיך אין בעסטען צושטאנד. די קאלאניסטען האבען כמעט אלע איינגעצאהלט זייערע יאהרליכע ראטען אויף דעם חשבון פון די חובות, די קאלאניעס פון ענטרע־ריאס, חאטש זיי געפינען זיך נישט אין אזא בליהענדען צושטאנד, האבען פונדעסטוועגען אויך געמאכט פארשריטע, און די מאלקערייען און פיעהצוכט־אנשטאלט האבען געליעפערט נייע הכנסות פאר די פאמיליעס, וועלכע האבען זיך דארט בעזעצט. מעהר ווי 200 פערזאן זענען געקומען אויס רוסלאנד אויף איינענע הוצאות, כדי צו בעזעצען זיך אין די קאלאניעס, די קאלאניע צעבאללאס איז שוין איינגעארדענט אם בעסטען.

די ״חברה צו העלפען יודישע ערדארבייטער״, וועלכע מיר האבען געשאפען אין די פעראייניגטע שטאטען אין פערבינדונג מיט דעם באראן הירש־פאנד״ האט לעת־עתה נאך נישט געבראכט די געווינשטע רעזולטאטען.

אין קאנאדא איז די קליינע הירש־קאלאניע געווארען בעפעסטיגט אהן גרויסע הוצאות און מיר האבען דארט פערקלענערט די אדמיניסטראציאן ווי ווייט מעגליך.

אין דעם יאהר 1900 האט אונז באראן עדמונד ראטשילד אבגעטרעטען די קאלאניעס, וועלכע ער האט געשאפען אין פאלעסטינא. דאס יאהר איז אוועקגעגאנגען אין ברענגען ארדנונג אין די קאלאניעס, די רעפארמען, וועלכע דער גרינדער פון די קאלאניעס האט אנגעהויבען, זענען שוין אויפ׳ן וועג אויסגעפיהרט צו ווערען.

א סך לייטישער מאכען, ווען מען זאל פאר די אקטיארען און פאר דעם עולם שרייבען גוטע טהעאטער־שטיק. און ווייסט איהר, וואס ביי איהם הייסט א ״גוטעס״ שטיק? חלעבען, עס איז גאר א חרפה צו זאגען! ביי איהם הייסט א ״גוטעס״ שטיק — אזא, וועלכע קען אייך אפער געפעלען, כלומר א שטיק, וואס זאל זיין דורכגעקנעטען מיט נאטורלעבען, וואס זאל פארשטעלען עכטע כאראקטערען און וואס זאל אין זיך נישט האבען קיין ברעקיל מת, קיין פיטצעל בר־מינן, קיינע מכשפים און קיין ״העלדען״, וואס הרג׳ענען אויס מיט איין מאך פון זייער שווערד ששים רבוא רוימער און קאזאקען, ווי דאס קומט פאר אין די ״דראמען״ פון אנדערע מחברים. אין אנפאנג איז זיין פלאן זעהר שטארק געפעלען געווארען און די אקטיארען, וואס האבען אויך שטארק חשק געהאט די סצענע צו פערבעסערן, האבען איהם אין זיין פלאן שטארק אונטערשטיצט. אין דעם משך פון עטליכע יאהר צייט האט אונז ה׳ יעקב גארדין אנגעשריעבען עטליכע שענע דראמען, פון וועלכע די קריטיקער האבען געמאכט א צימעס, פון וועלכע די דאקטוירימליך, די יוריסטעליך און די ליטעראטעליך האבען געלעקט די פינגער, און ביי וועלכע מיר, דאס הייסט: די טהעאטערבעזוכער, האבען געשלאפען מיט דעמזעלבינגן געשמאקען שלאף, מיט וועלכען מיר שלאפען איין ביי דעם תיקון־שבועות.

נו? זענען מיר ניט חכמים? זענען מיר ניט אמת׳ע פראקטישע אמעריקאנער? שאקלען מיר אייך אייראפעער ניט אויס פון ארבעל צוזאמען מיט אייער פערשימעלטער השכלה, צוזאמען מיט אייער אבגעלעבטער קולטור? ווען איהר וואלט געזעהן א דראמא פון ה׳ יעקב גארד׳ין וואלט איהר הייזעריג געווארען שרייענדיג: ״הידד!״ און אייערע הענד וואלטען בפועל ממש געשוואלען געווארען פון פאטשען בראווא. און מיר, ווען מען פיהרט אויף ה׳ יעקב גארדינ׳ס א שטיק, זאגען מיר: הכבד ושב בביתך! מיר ריהרען זיך נישט פון ארט און מיר פערשליסען אונזערע קעשענעס מיט זיעבען שלעסער. מיר ווייסען שוין פון פריהער, אז אין יעקב גארדינ׳ס א שטיק וועלען מיר זעהן דעם געטש ״ווירקליכקייט״ און די עבודה־זרה ״נאטור און לעבען״, וועלכע איבסען און אנדערע גרויסע שרייבער האבען ארויפגעפיהרט אויף די סצענע ביי די אומות העולם. דערפאר אבער איז ביי אונז ״ליהודים״ ווען מען טראקטירט אונז מיט א ״פיעסנע״ פון שייקעוויטש, פון יעקב טער, אדער פון ד. הערמאלין. אט דאמאלס זענען מיר ווי די פיש אין וואסער. מיר ווארפען זיך אויף די טהעאטער־קאסע און רייסען די בילעטען ווי מצה־וואסער, ווייל מיר ווייסען שוין, אז אין די דאזיגע ״פיעסענעס״ וועלען מיר זעהן נסים ונפלאות ווי ביי יציאת־מצרים. מיר וועלען זעהן ווי א בת־מלכה פלעכט שטריק פון לעבעדיגע שלאנגען און שמייסט מיט זיי די רוימער, וואס זענען געקומען חרוב מאכען דעם בית־ראשון; מיר וועלען זעהן ווי אלכסנדר־מוקדן שפיעלט א פארטיע שאך מיט ר׳ שמעון בן חלפתא און פערשפיעלט; מיר וועלען זעהן, ווי יאקום־בעמבע דער שוסטער פון חאנדריקעווע פערליעבט זיך אין די פרינצעסין קרינצעקראנצי פון טעמיר־חאן־שורא, ווי זי אנטלויפט מיט איהם אין פומבדיתא און איז זיך מגייר אויס ליעבע צו איהם; מיר וועלען זעהן — נו, וואס וועלען מיר ניט זעהן?

דרך־ארץ, איהר גראבע יונגען! דרך־ארץ פאר אונז אמעריקאנער ווער שטעהט העכער אויף דעם לייטער פון השכלה, מיר, אדער איהר?...

נויארק, דען 8־טען יוני 1910.

מ. וייפערט.

אין דעם גוט מ א ר ג א־ט ש י פ ל י ק אויף דעם אינזעל ציפערען האבען מיר בעזעצט א געוויסע צאהל פון שילער אויס דער שולע „מקוה ישראל“ אין יפו און אויך ארבייטער פון די פאלעסטינער קאלאניעס.

די קאלאניע א ו ר י ה ו ד ה, וועלכע מיר האבען ערוואָרבען אין קליין־אזיען, האלט אין וואקסען, און די לאנדווירטשאפטליכע שולע, וועלכע מיר האבען דארט געשאפען, האט בעקומען די ערשטע פארטיע שילער.

אין רוסלאנד, אויסער אונזערע בעמיהונגען צו שטיצען די טעכנישע און לאנדווירטשאפטליכע בילדונג, האבען מיר איינגעפיהרט וויכטיגע פערבעסערונגען אין די לאנדווירטשאפטליכע פערמען אין מעריב־רוסלאנד, און די רעגירונג איז געווען זעהר צופריעדען מיט אונזער ארבייט. אונזערע היגיענישע הייזער אין ו ו י ל נ א זענען נעענדיגט און זענען פערנומען מיט ארבייטער פאמיליעס, וועלכע געפינען דארט געזונטע און ביליגע וואהנונגען, אונזער שפינעריי אין דובראוונא זענען מיר נאך נישט געווען אומשטאנד צו עפנען, נאר מיר וועלען קירצליך צוטרעטען צו דער ארבייט.

מיר האבען געמוזט איינארדנען די עמיגראציאן אויס רומעניען. עס איז אונז געלונגען צו פערהיטען אז די פארטען פון די פעראייניגטע שטאטען זאלען נישט ווערען פערשפערט פאר די עמיגראנטען, און האבען בעזעצט א טהייל פון זיי אין קאנאדא, ארגענטינא, און אויסטראליען, מיר האבען אויך פארטגעזעצט אונזער ערציהונגס ארבייט אין רומעניען און געבראכט דערצו, אז אין פיעל שולען איז איינגעפיהרט געווארען א נייעם פראגראם.

אונזערע קרעדיט־פעריינען אין ג א ל י צ י ע ן האבען געטהון פיעל טובות די קליינע פאבריקאנטען. מיר האבען אויך דארט געגרינדעט א שול־פערמע.

מיר שטיצען די לאנדווירטשאפטליכע און טעכנישע שולען פון דער חברה כל ישראל חברים און זייערע שולען אין פרס.

I. ארגענטיניא.

במשך פון דעם 1900 יאהר האט זיך פיעל פערבעסערט דער שטאנד פון אונזערע 2 ארגענטינער קאלאניעס מוריציא און בעזאנדערס מאיזעסוויל אזוי, אז מיר קענען שוין זיין רוהיג פאר זייער צוקונפט. אין ענטרע־ריאס זענען די תבואות אויף די פעלדער נישט געראטען, אבער כמעט אלע בויערען אין דער דאזיגער פראווינץ האבען געליטען פון ניט גרעטעניש, אזוי אז די רעגירונג האט געמוזט טראכטען וועגען הילף פאר זיי. פונדעסטוועגען וועלען אונזערע קאלאניסטען נאך האבען גענוג פאר זייער אויסקומען, א דאנק דער הכנסה פון פיהצוכט און מאלקערייען. די פיעהצוכט אין צעבאללאס האט אנגעהויבען צו ברענגען רֶוַח.

עס איז געווען אין די קאלאניעס איין עפידעמישע קראנקהייט אויף פיעה, נאר ווייל די קאלאניסטען האבען זעהר פיעל זיך אבגעגעבען מיט די קראנקע פיעה, זענען נור ווייניג פון זיי געפאלען.

די ממשלה האט אונז אויך ווייטער ערוויזען איהר פריינדליכקייט. זי האט ערלייכטערט דאס בעזעצען זיך פון נייע פאמיליען אין מאיזעסוויל און בעשטימט א פאליציי קאמיסאר פאר די קאלאניעס.

(פארטזעטצונג קומט).

פאליטישע איבערזיכט.

א נייער דרייבונד.— איין נאציאנאלבאנק מיט פאליטישע צוועקען.— אמעריקא בנוגע צו איהרע קאלאניעס.

דער שטרייט צווישען די פערשידענע עסטרייכישע נאציאנען האט ארויסגערופען פון איין זייט א פארטיי, וועלכע רופט זיך די אלדייטשע און וועלכע זאגט גאנץ אפען, אז די עסטרייכישע דייטשען דארפען אין גאנצען צושטעהן צו דייטשלאנד, און פון דער אנדער זייט האט דער נאציאנאלער שטרייט ארויסגערופען ווי אין אונגארן אזוי אויך צווישען די סלאווען א בעוועגונג געגען יעדען צובונד צו דייטשלאנד. ווי די אלדייטשע אזוי אויך די געגענדייטשע בעוועגונג זענען ביידע גלייך שעדליך פאר די איינהייט פון דער עסטרייכישע מלוכה: די ערשטע וויל אברייסען די דייטשען, די אנדערע וויל אברייסען די אונגארן און סלאווען. כדי אבצושוואכען די דייטשע הערשענדע פארטיי, סטארען זיך די פיינד פון דער עסטרייכישע מלוכה זי אבצורייסען פון דעם דרייבונד און זי צו פיהרען צו א בונד מיט רוסלאנד און פראנקרייך. דורך דעם וואלט די הערשענדע ראליע פון די דייטשען אריבער צו די אונגארען און סלאווען.

דער דאזיגער פערלאנג איז גאנץ אפען אויסגעדריקט אין א פאליטישע בראשיורע, וואס איז איצט ארויסגעגעבען געווארען פון א געוויסען רימלער, וואס איז געוועזען בעאמטער אין עסטרייכישען מיניסטעריום פאר אויסלאנד. רימלער טרעט ארויס מיט פיעל ענערגיע פאר א בונד מיט רוסלאנד און פראנקרייך. ער ציהט אריין אין זיין פאליטיק דעם רוסישען קייזער און פערלאנגט פון איהם, ער זאל קומען קיין וויען און מיט זיין מעכטיגען ווארט מאכען א סוף פון דעם בונד מיט דייטשלאנד. און זיין בראשיורע דערצעהלט רימלער ווייטער פון דעם בעקאנטען בודאפעשטער דעפוטאטען הערדן אוגראן, אז ער האט פערהאנדעלט מיט דעם פראנצויזישען מיניסטער פאר אויסלאנד הערין דעלקאסע, אום איהם צו געווינען פאר א נייעם דרייבונד צווישען עסטרייך־אונגארן, פראנקרייך און רוסלאנד.

די בראשיורע האט אנגעמאכט פיעל לארם. ה. אוגראן האט געפונען פאר נייטהיג ארויסצוגעבען איינינע ערקלערונגען, פון וועלכע מיר דערגעהען איינינע נייע אינטערעסאנטע פאקטען. ה. אוגראן דארף זיין פאליטיק ניט אבלייקענען, ווייל ער האט זיינע מיינונגען וועגען דער נייטהיגקייט פון א בונד מיט פראנקרייך און רוסלאנד ניט איינמאל אויסגעדריקט אין אונגארישען פארלאמענט. ה. אוגראן מיינט, אז עס ליגט א גרויסע סכנה פאר זיין לאנד אין דער פערשטארקונג פון די דייטשען, וועלכע נעהמען אלץ אריין אין זייערע הענד. כדי צו פערשטארקען די נאציאנאלע אונגארישע פארטיי, מיינט ער, דארף דאס לאנד בעפרייט ווערען פון די דייטשע קאפיטאלען. צו דעם צוועק האט ער פארגעשלאגען צו גרינדען איין אונגארישע באנק, וועלכע זאל קענען ווערען א מיטעל פאר די נאציאנאלע פאליטיק, ווייל א טהייל פון די רוחים וואלט נאך דעם פערלאנג פון דעם אויפזיכטס ראטה געהערט דער אונגארישער פארטיי. הערר אוגראן האט זיין פראיעקט פארגעלעגט דעם פראנצויזישען מיניסטער און איהם געבעטען, ער זאל געווינען פאר די באנק פראנצויזישע קאפיטאליסטען. דאס וואלט געווען דער ערשטער שריט צו דער פעראייניגונג צווישען אונגארן און פראנקרייך. הערר דעלקאסע האט גאנץ גוט אויפגענומען דעם פראיעקט מיט די פלאנען פון הערן אוגראן, ער האט איהם אבער געזאגט, דאס ער פערשטעהט זעהר ווייניג אין פינאנץ־זאכען און האט צו איהם געשיקט א דירעקטאר פון א גרויסער פראנצויזישער באנק. דער פינאנסיסט האט שוין אוגראנס פראיעקטען אויפגענומען גאנץ אנדערש, ער האט גיט איינגעזעהן די מעגליכקייט ווי זיי דורכצופיהרען, און די פראגע איז דערווייליג געבליבען אונבעשטימט.

א בונד מיט פראנקרייך און רוסלאנד איז ניט געשלאסען געווארען, און די גרויסע מעהרהייט, וואס האט ניט לאנג אויסגעדריקט

איהר צופרידענהייט מיט דער פאליטיק פון דעם גראפען גאלוכאווסקי זיכערט די שטארקייט פון דעם בונד צווישען עסטרייך און דייטשלאנד אויך אויף ווייטער.

קען מען פעראייניגען צוזאמען גלייכהייט מיט אונגלייכהייט? אזא פראגע איז געשטעלט געווארען פאר די פעראייניגטע שטאטען פון אמעריקא. די דאזיגע רעפובליק האט תמיד שטאלצירט מיט דער פרייהייט און גלייכהייט, וועלכע געניסען אלע איהרע אונטערטהאנען. איצט אבער, אז די פעראייניגטע שטאטען האבען ערווארבען פון שפאניען די פיליפין־אינזלען אין אזיען און די אינזעל פארטאריקא אין אמעריקא (קובא קריגט איין אייגענע רעגירונג) איז ענטשטאנען די פראגע, זאל מען די איינוואהנער פון די אנגערופענע אינזלען געבען גלייכע רעכטע מיט אלע אמעריקאנער אדער ניט. די תשובה אויף די פראגע האט געדארפט געבען דער העכסטער בית דין פון דער אמעריקאנישער רעפובליק, וועלכען געהערט אויך דאס רעכט צו ערקלערען די געזעצען פון לאנד. דער בית דין האט געענטפערט, אז אזוי ווי מען קען ניט געבען א פרעמדער בעפעלקערונג די מעגליכקייט צו ווירקען אויף די געזעצען פון די פעראייניגטע אמעריקאנישע שטאטען, וועלען דערום די איינוואהנער פון די נייע אמעריקאנישע לענדער ניט קריגען דאס רעכט טהייל צו נעהמען אין דעם אמעריקאנישען פארלאמענט; די פיליפינען און פארטאריקא וועלען קריגען זייערע גענעראל־גובערנאטארען און זייער פערוואלטונג פון אמעריקא, אויך זייערע געזעצען וועלען זיי קריגען פארגעשריבען פון דעם אמעריקאנישען פארלאמענט.

מיט דעם מאכען די פרייע פעראייניגטע שטאטען דעם ערשטען שריט צו אונטערשיידען צווישען זייערע אייגענע איינוואהנער און צווישען זייערע נייע אונטערטהאנען אין די נייע איינגענומענע לענדער, און דאס טהוט א לאנד, וועלכעס איז אליין אמאל געווען א ענגלישע קאלאניע און נור דערום מורד געווען אן ענגלאנד, ווייל עס האט ניט געוואלט בעהערשט ווערען פון פרעמדע. דער יסוד פון פרייהייט, גלייכהייט און זעלבסשטענדיגקייט, אויף וועלכען עס איז אויפגעבויט געווען די אמעריקאנישע רעפובליק, הויבט אן פערגעסען צו ווערען בנוגע צו פרעמדע. די קאלאניע, וואס האט מלחמה געהאלטען פאר איהר פרייהייט, הויבט אן מלחמות צו האלטען, אום צוצונעהמען די פרייהייט און זעלבסשטענדיגקייט פון אנדערע, און נאך מעהר, זי גיט אפילו ניט איהרע נייע אונטערטהאנען די גלייכע רעכטע ווי איהרע אונטערטהאנען אין איהר איינענעם לאנד.

י. ל.

אַחַד־הָעָם און זַיינֶע אִידֶעעֶן.

I.

יעדער ציוניסט, וועלכער נעמט איין אנטייל אין דער ציוניסטישער בעוועגונג, ווייס אז אין ציוניזם זענען דא צוויי פערשיעדענע ריכטונגען, נעמליך א פאליטישע און א קולטורעלע. דער "אֲנִי מַאֲמִין" פון פאליטישען ציוניזם איז איין מאל פאר אלע מאל אנגענומען געווארען אויף דעם ערשטען באזעלער קאנגרעס מיט די ווערטער: "דער ציוניזם ערשטרעבט פאר דאס יודישע פאלק די שאפפונג פון א עפפענטליך רעכטליך געזיכערטער היים אין פאלעסטינא". דאס יודישע פאלק איז אומעטום פרעמד, ווערט אומעטום פערפאלגט, פערשטויסען, אויסגעשלאסען פון א יעדען אנטייל אין געזעלשאפטליכען און פאליטישען לעבען פון די אייראפעאישע פעלקער, און דערום מוז עס זעלבסשטענדיג ווערען, עררייכען זיין אונאבהייניגקייט אין זיין אייגען לאנד. לויט דעם באזעלער פראגראם איז דער ציוניזם נור א פראדוקט פון צוואנג און דרוק פון אויסענווענדיג. ווען דאס יודישע פאלק וואלט געזעסען בשלוה און גענאססען אין אייראפא אלע בירגערליכע און פאליטישע רעכטע, וואלט עס בוודאי ניט נייטיג געהאט צו זוכען "א זיכערע היים" און ממילא וואלט אויך פון ציוניזם קיין זכר ניט געווען, אדער ווענינגסטענס ניט אין דער איצטיגער פארם. — דאס איז דער פאליטישער ציוניזם. דער קולטור־ציוניזם האט ניט געהאט די זכיה אויסגעדריקט צו ווערען אין קורצע ווערטער, וואס יעדער ציוניסט זאל עס קענען אויסלערנען אויסווענדיג, און דערום זענען זיינע בעשטרעבונגען ווייניגער בעקאנט דעם פאלק. ער ווערט הויפטזעכליך פערפאכטען אין דער העברעאישער ליטעראטור, א ליטעראטור מיט וועלכער, צו אונזער גרעסטען בעדויערן, זענען בעקאנט נור "יחידי סגולה", דער גרויסער יודישער מאסע אבער שטעהט זי פערשלאסען. און דעריבער איז עס זעהר לייכט צו פערברייטען אין פאלק פערשיעדענע פאלשע מיינונגען איבער דעם ציעל און די פאדערונגען פון דעם קולטור־ציוניזם. כדי צו געבען א ריכטיגע און דייטליכע אויפקלערונג איבער דעם קולטור־ציוניזם ווילען מיר פריווען בעקאנט מאכען די לעזער פון דעם "יוד" מיט די אידעען פון זיין הויפטפערטרעטער נעמליך א ח ד־ה ע ם. אחד־העם (איינער פון פאלק) איז דער ליטערארישער נאמען פון איינעם פון די גרעסטע העברעאישע שריפטשטעלער פון אונזער צייט, א. גינצבערג, רעדאקטאר פון דעם איינציגען פארטרעפליכען מאנאטזשורנאל "השלח". — ווען שריפטשטעלער וואלטען בעאורטיילט געווארען נאך דעם מאס, ו י ע פ י ע ל זיי האבען אנגעשריבען אין אזא און א א צייט, דאן וואלט אחד־העם ניט פערדיענט איינצונעהמען דעם אויבענאן אין אונזער ליטעראטור, דען אין צייט פון צוועלף יאהר, אין וועלכער אנדערע שריפטשטעלער זענען אומשטאנדע הערפאר צו ברייננען צעהנדליגע בענדער, האט ער נור אנגעשריבען אייניגע צעהנדליג קליינע ארטיקלען. אבער אין דער ליטעראטור ווערט ניט געוואגען אדער געמאסטען, נאר געשעטצט — און צו שעטצען האבען מיר אין אחד־העם'ס ליטערארישע ארבייטען זעהר פיעל. דען זיין יעדעס ווארט איז ריינעס, לויטערעס גאלד; עס איז דורכדרונגען פון גליהענדסטען געפיהל, פון גרעסטע איבערצייגונג און גלענצט אין אלע פארבען פון טיעפסטען און קלארסטען פערשטאנד. דאס נייגצעהנטע יאהרהונדערט האט שווערליך אויפצווייזען אין דער יודישער ליטעראטור אזא גרויסען פובליציסטען, אזא טיעפען דענקער, וועלכער האט מיט זיין דורכדרינגענדען פערשטאנד ערהעלט און בעלויכטען די פערשיעדענע ערשיינונגען אין יודישען לעבען, די פערשיעדענע צייטען אין דער יודישער געשיכטע. דאס וואס אונז דאכט זיך אז עס איז נור צופעליג און האט ניט קיין צוזאמענהאנג מיט איינאנדער, ערשיינט אין דער בעלייכטונג פון אחד־העם אלס א רעזולטאט פון בעשטימטע געזעצען, וועלכע ווירקען ביי די גלייכע תנאים פון לעבען ביי אלע מענשען און א׳ע פעלקער. אחד־העם'ס הויפטפערדיענסט איז, דאס ער האט אויפגעוויזען דאס דער ציוניזם איז ניט קיין פאריבערגעהענדיגע ערשיינונג, וועלכע איז פערורזאכט געווארען פון פאריבערגעהענדיגע סבות, נאר עס איז א טהייל פון דעם יודישען "איך" און שטאמט אוים דער טיעפעניש פון דער זעלע פונ'ם יודישען פאלק.

איידער מיר וועלען אויסאיינאנדערזעצען זיינע געדאנקען איבער דעם ציוניזם, מוזען מיר זיך פריהער בעקאנט מאכען מיט זיין פערהעלטניס צו דער אסימילאציאן, דאס הייסט דער געדאנק אז דאס יודישע

פאָלק זאָל אויפהערען צו לעבען אלס אַ בעזונדער נאַציאָן און דאס עס זאָל זיך צומישען מיט די איבריגע פעלקער.

זיין געדאַנקענגאַנג איבער דער אַסימילאַציאָן איז דער: די עמאַנציפּאַציאָן (גלייכע רעכטע), וואָס דאס רוב אייראָפּעאישע פעלקער האָבען געשענקט די יודען אים נײַנצעהנטען יאהרהונדערט, האָט געבראַכט די יודען אין גייסטיגע קנעכטשאַפט. הונדערטע יאָהרען איז דאס יודישע פאָלק געלעגען פערשפּאַרט אין די ענגע מויערען פון גהעטא, און אַז עס האָט ענדליך איינגעבראָכען צו איהם א שטראַהל פון פרייהייט איז עס געבלענדעט געוואָרען און האָט אוועקגעגעבען פאַר די גרויסע מתנה פון פּאַפּיער־עמאַנציפּאַציאָן, אַלץ, אַלץ, פאַר וואָס זיינע עלטערן האָבען אַזוי לאַנג געשטריטען און געליטען די שרעקליכסטע ליידען. די גאַנצע אינערע, שענדליכע קנעכשאַפט פון אונזערע עמאַנציפּיצערטע ברידער איז געקומען צום פאַרשיין אין איהר גאַנצער אבשטויסענדער נאַקעטקייט אין אַ ליטעראַרישער זאמלונג, וועלכע אַ יודיש־פראַנצויזישע צייטונג האָט ארויסגעגעבען מיט צעהן יאָהר צוריק לכבוד איהר פופציגיעהריגען בעשטאַנד. די זאַמלונג, אין וועלכער עס האָבען זיך בעטייליגט די בעריהמטעסטע יודישע געלעהרטע און עוסקים בצרכי צבור אין פראַנקרייך, האָט געגעבען אחד־העמ׳ן אַנלאַס צו זיין גלענצענדען, וואונדערפאָלען אַרטיקעל „עבדות בתוך חירות" (קנעכטשאַפט און פרייהייט). לייענדיג דעם אַרטיקעל, נעמט אונז אָן אַ רחמנות, זעהענדיג ווי די אַלע „גרויסע און בעריהמטע לייט" ציטערן אויף יעדען שריט און שריט, מע זאָל זיי חלילה ניט חושד זיין, אַז זיי זענען ניט קיין אמת׳ע פראַנצויזען מיט אַלע ל״ב פרושים, אַז ביי זיי אין האַרצען אין אַ ווינקעלע גלימט נאָך עפּעס אַ יודישער פונק, אַז זיי האָבען נאָך עפּיס אַ צובונד מיט דער יודישער נאַציאָן. זעהענדיג ווי זיי קריעכען ארויס פון דער הויט צו ווייזען אַז זיי זענען חלילה ניט ז י י, זענען מיר זיי ניט מקנא זייערע אייסערע פרייהייט, פאַר וועלכע זיי האָבען בעצאָהלט אזא שרעקליכען פרייז פון אינערער קנעכטשאַפט. אַלע די מיטאַרבייטער פון דער ליטעראַרישער זאַמלונג בעמיהען זיך צו איבערציינגען פראַנקרייך און די גאַנצע וועלט, ווי שעדליך דער אַנטיסימיטיזם איז פאַר דאס פּאַטערלאַנד און פאַר די גאַנצע מענשהייט. זיי האָבען ניט קיין מוטה צו זאָגען, ווי וועה דער אַנטיסימיטיזמוס טהוט זיי, די י ו ד ע ן — חלילה! מע וואָלט זיי דאָך געקענט חושד זיין, אַז זיי זענען טאַקי יודען! „שטעלט אייך פאַר — זאָגט אחד־העם — עס זענען מיר בעפאַלען גזלנים און איך שריי: העלפט, אַ מענש איז אין אַ סכנה! איז דאס ניט גענוג ארויפצוווארפען אַ חוב אויף יעדערען, מע זאָל מיר קומען צו הילף? איז דאס ניט אַ שאַנדע, אַ שאַנדע וואָס איז ערגער ווי דער טויט, אַז איך מוז פריהער בעווייזען אַז מיין סכנה איז נוגע אַ נ ד ע ר ע ן, דעם מענשענגעשלעכט, אַקוראַט ווי מיין בלוט וואָלט ניט געווען רויט סיידען עס איז צומישט מיט אַנדערענס בלוט, אקוראַט ווי דאס מענשענגעשלעכט וואָלט געווען עפּיס אַ מין בעזונדער בריאה, און ניט קיין זאַמעלנאָמען פאַר איינציגע פּערזאָנען, וואָס איך בין אויך איינער פון זיי". איינער פון די שרייבערס, דער בעריהמטער פילאָזאָף אַדאָלף פראַנק, האָט בעשלאָסען אַז אַלע יודען, וועלכע געניסען אין וואָס פאַר אַ לאַנד עס איז די עמאַנציפּאַציאָן, דאַרפען קודם כל דערפאַר דאַנקבאַר זיין פראַנקרייך, וועלכע האָט אין דער גרויסער רעוואָלוציאָן די ערשטע געגעבען די יודען אַלע רעכטע, און דערום מוזען זיי האַלטען פראַנקרייך פאַר זייער ערשטעס פּאַטערלאַנד און נאָכדעם ערשט דאס לאַנד, וואו זיי וואָהנען. און ירושלים? „ירושלים — ענטפערט פראַנק — איז נור דער געבורטסאָרט פון דעם יודענס זכרונות און אמונה. ער מעג איהר געבען אַ נ׳אָרט אין זיין גאַטעסדיענסט, אַבער ער אַליין איז אַ זוהן פון זיין פּאַטערלאַנד". „וועער עס לייענט דורך דעם אַרטיקעל ביז צום סוף — בעמערקט אחד־העם — און ווייס, אַז דער פּערפעסער קומט צום בעשלוס, דאס די יודען האָבען אַ שליחות, וואָס זיי האָבען מקבל געווען דאָרטען אין ירושלים, און וואָס זיי האָבען נאָך ניט ערפילט ביז איצט, און צוליעב וועלכער זיי לעבען און מוזען לעבען, ביז זיי וועלען עס אויספיהרען אין גאַנצען — דער וועט פרעגען אַ גרויסע שאלה: אויב דער חוב פון דאַנקבאַרקייט איז אין דעם פּערפּאַסערס אויגען אַזוי גרויס אַז צוליעב איהר מוז יעדער יוד האַלטען פראַנקרייך טייערער ווי זיין פּאַטערלאַנד, קען איך דאָך מאַכען אַ קל וָחמר: מה דאָך פראַנקרייך וואָס איז מעהר ניט געווען ווי אַ אורזאַכע צו גלייכע רעכטע, וועלכע מיר האָבען געקאָנט עררייכען אויך אָהן איהר, ווען מיר וואָלטען זיך נור אבגעזאָגט פון אונזער שליחות איז אַזוי — ירושלים, וואָס האָט אונז געגעבען די שליחות אליין, וועלכע איז די אורזאַכע און דאס ציעל פון אונזער לעבען, אַ פשיטא אַז מיר זענען מחויב איהר דאַנקבאַר צו זיין און האַלטען פיעל העכער און טייערער אפילו פאַר פראַנקרייך... מיר דאַכט זיך אַז אפילו דער גרויסער פילאָזאָף, דער פּערפאַסער פון אַרטיקעל, קען ניט געפינען קיין לאָגישען פעהלער אין אזא מין שלוס, און פון דעסטוועגען האָט ער געשריבען וואָס ער האָט געשריבען—איז דאס ניט קיין מאָראַלישע קנעכטשאַפט?" אַ נ׳אַנדער שרייבער רעכענט צווישען די אַנדערע פערדיענסטען פון דער פופציגיאָהריגער צייטונג אויך דאס, דאס זי האָט זיך תמיד בעמיהט צו פערשטאַרקען דעם קשר צווישען פראַנצויזישע יודען און זייערע ברידער אין די איבריגע לענדער, און תוך כדי דבור איז ער זיך מצטדק וואָס ער, דער פראַנצויזישער פּאַטריאָט, האַלט דעם קשר צווישען פראַנצויזישע יודען און די איבריגע יודען פאַר אַ ניצליכע זאַך, און דעריבער בעמיהט ער זיך צו בעווייזען דאס אַזוי: האָטש, ווי ס׳איז בעקאַנט, זענען די פראַנצוישע יודען גרויסע פּאַטריאָטען און ליעבען זייער פּאַטערלאַנד מיט לייב און זעעלע, קאָן מען זיי דאָך — זאָגט ער — פונדעסטוועגען ניט נעהמען פאַר אונגוט, אַז זיי האָבען רחמנות אויף זייערע עלענדע ברידער, וואָס ליידען אין אַנדערע לענדער פיעל צרות, אָדער אַז זיי פרעהען זיך מיט די, וואָס זייער לאַגע פערבעסערט זיך. „איך בין איבערציינגט, זאָגט אחד־העם, אַז דער אויסגעצייכנעטער מאַן ליעבט אַזוי טריי זיין יודישעם פאָלק, דאס אַז מע וואָלט איהם אפילו בעוויזען מיט טויזענדער ראיות, אַז דער פראַנצויזישער פּאַטריאָטיזם פערבאָט איהם די ליעבע צו זיינע ברידער אויף דער אַנדער זייט פון פראַנקרייכס גרעניץ, וואָלט ער זיי געליעבט אויך דאַמאָלס טיעף טיעף אין זיין האַרצען; אַז אפילו אַלע זיינע ברידער וואָלטען שוין עררייכט אַלע „רעכטע" און עס וואָלט שוין מעהר ניט געווען איבער וועמען רחמנות צו האָבען אָדער מיט וועמען זיך צו פרעהען, וואָלט ער אויך דאַמאָלס געוואָלט קומען מיט זיי אין אַ בעשטענדיגען בונד און נעהמען אַ טהייל אין אַלע זייערע אַנגעלעגענהייטען. און אַז יאַ אַזוי, וואָס איז דען זיין פערענטפערונג, וואָס האָט איהם געבראַכט דערצו — אויב ניט מאָראַלישע קנעכטשאַפט?" אָבער נאָך גרעסער ווי די מאָראַלישע קנעכטשאַפט איז די קנעכטשאַפט פון זייער דענקען. זייער יודישע נאַציאָנאַליטעט האָבען זיי פערקויפט פאַר די „רעכטע", וואָס מע האָט זיי געגעבען, און דערום האָבען זיי געמוזט קומען צום בעשלוס, אַז די יודען זענען ניט קיין פאָלק, נאָר אַ רעליגיעזע געמיינשאַפט. און אַזוי ווי די רעליגיאָן איז ביי זיי שוואַך און פון איהר זייט וואָלט קיין מניעה ניט געווען אַז

זיי זאָלען זיך אַסימילירען מיט די איבריגע פֿעלקער — בלייבט דאָך אַ קשיא: פֿאַר וואָס זענען זיי יודען? וואָס האַלט זיי אויף, אַז זיי זאָלען זיך אין גאַנצען ניט פֿעראייניגען מיט זייערע שכנים? אויף די קשיא האָבען זיי געניטהיגט זייער שכל צו געפֿינען אַ וואונדערליכען תרוץ: גאָט האָט ארויפֿגעלעגט אויף יודישע פּלייצעס אַ מין שליחות צו פֿערברייטען אין דער וועלט די אידעע פֿון דער איינציגער גאָטהייט. כל זמן די גאַנצע וועלט גלויבט נאָך ניט פֿאַלשטענדיג אין דעם איינציגען גאָט, זענען מיר מחויב צו זיין יודען און צו ליידען פֿאַר אונזער יודישקייט אַלע צרות און ענוים — קוים וועט אָבער קומען די גרויסע שעה, אַז אונזער שליחות וועט ערפֿילט ווערען — דאַן, יאַ דאַן וועלען מיר זיך שוין קענען מיט מזל אסימילירען מיט אַלע נאַציאָנען. ובכן איז דאָס יודישע פֿאָלק אַ מלמד און אַלע איבריגע פֿעלקער געהען ביי אונז אין חדר און זענען אונזערע תלמידים! אָבער הערט, וואָס פֿאַר אַ מין מלמד דאָס איז: קנעלען מיט זיינע תלמידים טאָר ער בשום אופן ניט! „גאָט האָט אונז נור איבערגעבען דעם אמת, אָבער ער האָט אונז ניט געהייסען עס פֿערשפרייטען", זאָגט איינער פֿון די גרעסטע פארשטעהערם פֿון דער שליחות. נו, טאָ וויזשע זאָלען מיר קענען ערפֿילען אונזער שליחות? „די שליחות, ענטפֿערט ער, „וועט ערפֿילט דורך דעם פּראָגרעס פֿון די רעליגיעזע אידעען". און אַזוי ווי דער תנ"ך איז דער יסוד און די אורזאַכע פֿון דעם פּראָגרעס, קומט עס אויס, אַזוי ווי מיר אַליין וואָלטען געטהון אַלצדינג וואָס מע דאַרף טהון פֿאַר דעם פּראָגרעס, און צוליעב דעם און נור צוליעב דעם מוזען מיר זיין טריי אונזער פֿאָהן ביז צום סוף. „גוט אָבער וואָלט געווען, זאָגט אחד־העם, אַז די תלמידים זאָלטען געווען ווי עס דאַרף צו זיין און אבגעגעבען כבוד זייער רבי'ן. איצט אָבער, אַז די תלמידים זענען עזות־פּנימער און בריקען אַוועק זייער רבי'ן און פֿערשעלטען זיין נאָמען אַזוי, אַז עס ווערט איהם נמאס זיין לעבען, בלייבט דאָך אַלץ די שאלה: היות ווי אונזער לעבען ברייננט שוין מעהר קיין נוצען ניט אויסצופֿיהרען די שליחות, היות ווי דער תנ"ך וועט ניט פֿערלאָרען ווערען אויך אָהן אונז, היות ווי מיר זענען שוין מעהר ניט ווי אַ מצבה אויף דעם וועג צום פּראָגרעס, וועלכער פֿערפֿאַלקאָמט זיך אָהן אונז, — אם כּן צו וואָס דאַרפֿען מיר לעבען און ליידען צרות? פֿאַר וואָס לאָזט אונז די געשיכטע ניט אַראָבגעהן פֿון בּימה, נאָכדעם ווי מיר האָבען געטהון פֿאַר דעם פּראָגרעס אַלץ, וואָס עס איז נור געווען אין אונזער כח: מיר האָבען בעשאַפֿען דעם תנ"ך, און מעהר זענען מיר שוין ניט אומשטאַנד צו טהון?" אָבער דער תרוץ איז פּשוט: די גאַנצע נאַרישע באָבע מעשה פֿון דער יודישער שליחות איז מעהר ניט ווי אַ פּראָדוקט פֿון דער קנעכטשאַפֿט אין דענקען: זיי האָבען ג ע מ ו ז ט קנעכטען זייער שכל צו ערפֿינדען אַזאַ מין „פֿייגענבלאַט" צו בעדעקען זייערע עלענדע, נאַציאָנאַלע נאַקעטקייט. „אַז איך וויל אַוועקקעהרען מיינע אויגען", פֿיהרט אחד־העם אויס, „פֿון דער שרעקליכער אָרעמקייט, ניעדריגקייט און אונוויסענהייט, וואָס איז ארום מיר, און וויל זוכען אַ טרייסט פֿאַר מיין זעעלע ד אָ ר ט ע ן, אויף דער אַנדער זייט גרעניץ, וואו מיר געפֿינען אַ סך פֿון אונזערע ברידער אלס פּראָפֿעסאָרען, אַקאַדעמיקער, אָפֿיציערען און בעאַמטע — און אויך דאָרטען הינטער דעם גאַנצען כבוד און גדולה זעה איך אַ דאָפּעלטע גייסטיגע קנעכשאַפֿט אין מאָראַל און דאָס זעהענדיג פֿרעג איך ביי זיך: צי בין איך מקנא די „רעכטע" פֿון מיינע דאָזיגע ברידער? און איך ענטפֿער אָפֿען און הויך: ניין! און נאָכאַמאָל ניין! „לא הן ולא שכרן" (ניט זיי און ניט זייער שכר). איך, אַז איך האָב אָפֿילו ניט קיין רעכטע, האָב איך דאָך אויך ניט פֿערקויפֿט מיין נשמה פֿאַר זיי; איך קען אויסרופֿען הויך אויף אַ קול, אַז איך ליעב מיינע ברידער פֿון יעדען אָרט און איך דאַרף ניט זוכען קיין תרוצים צו פֿערענטפֿערען בדוחק מיין ליעבע. איך מעג מיר דערמאָנען ירושלים און ניט נור בעת „גאָטעסדיענסט", און קיינער וועט מיך ניט פֿרעגען, וואָס איז מיר ציון און וואָס בין איך איהר? איך דאַרף ניט אויפֿהויבען מיין פֿאָלק ביז צום הימעל און עס מאַכען העכער פֿאַר אַלע פֿעלקער, כדי צו געפֿינען אַ היתר אויף זיין לעבען; איך ווייס פֿאַר וואָס איך בלייב אַ יוד, אָדער ריכטיגער, איך פֿערשטעה גאָר ניט אַזאַ שאלה, אַזוי ווי איך וואָלט ניט פֿערשטעהן, אַז מע וואָלט מיך פֿרעגען: פֿאַר וואָס בלייב איך מיין פֿאָטערס אַ זוהן — מיט איין וואָרט, איך בין מיינער און מיינע געפֿיהלען זענען מיינע, און עס איז ניטאָ קיין סבה, וואָס זאָל מיך נייטהיגען זיי צו פֿערבערגען אָדער פֿערלייקענען, צו נאַרען אַנדערע אָדער מיך אַליין... און די, מיין גייסטיגע פֿרייהייט, — לאָז לאַכען פֿון מיר ווער עס וויל — וועל איך ניט אויסבייטען פֿאַר אַלע „רעכטע" פֿון דער וועלט". — אַזעלכע דאַנערנדע, ניעדערשמעטערענדע ווערטער האָט דאָס יודישע פֿאָלק שוין לאַנג ניט געהערט אין אונזער ליטעראַטור.

(ענדע קומט).

Ben—Nerio.

ווי מען לערנט מלאכות דורך בריעף.

אין „יוד" זענען איינינע מאָל געדרוקט געווען מודעות פֿון פֿערשידענע מענשען, וועלכע לערנען אויס אַלערליי מלאכות דורך בריעף. מודעות ווערען אָנגענומען פֿון אַלעמען, און די רעדאַקציאָן קען ניט נעהמען אויף זיך אויסצופֿאָרשען, ווי ווייט עס איז ריכטיג אַלץ, וואָס עס ווערט אין זיי געזאָגט; די רעדאַקציאָן איז דערום פֿאַר די מודעות ניט פֿעראַנטוואָרטליך, זי דרוקט זיי און זי ווייס אַליין ניט, צי זיי פֿערדינען צוטרוי אָדער ניט. נאָכדעם, ווי מיר האָבען געדרוקט אַלע מאָל אַזוינע מודעות, האָבען מיר אָנגעהויבען קריגען בריעף, אין וועלכע מען קלאָגט זיך, אַז די דאָזיגע מודעות זענען נור אַ פּשוטער שווינדעל. די מודעות איבער דאָס לערנען מלאכות דורך בריעף האָבען נור מענשען אומזיסט פֿערפֿיהרט, מען האָט ביי זיי אומזיסט אויסגענאַרט מאַרקעס און אויך געלד. נאָך איינינע אַזוינע בריעף, וואָס מיר האָבען געקראָגען, האָבען מיר אין „יוד" (נו' 8) מזהיר געווען דעם עולם, ער זאָל ניט גלויבען די שווינדלער, וועלכע זאָגען צו אויסצולערנען די פֿערשידענסטע מלאכות דורך בריעף, און מיר האָבען געשריבען, אַז ווייטער וועלען מיר אַזוינע מודעות ניט אָננעהמען.

ווי גרויס עס איז דער שווינדעל, וואָס איז דורך אַזוינע מודעות געמאַכט געוואָרען ווייזט דער דאָזיגער בריעף, וועלכען מיר גיבען דאָ איבער וואָרטליך אונזערע לעזער.

ר' יוד!

אייער תנא, וועלכען איהר בעריהמט אַזוי אָפֿט אין אייערע בלעטער מיט זיין הייליגען נאָמען ר' יעקב נאַטקין במינסק ימ"ש האָט מיר אָבגעקוילעט, פּשוט אָבגעשניטען מיר דעם קאָרמאַן: ער האָט מיר געפּטרט ביז 2 הונדערט קערבליך מזומן, דערצו בין איך נאָך קראַנק געוואָרען פֿון יסורים. לפי דבריו האָט איהר זיך ביי איהם אויך געלערנט מאַכען חמר ולבנים ויתר המלאכות עד מאה מלאכות, איהר מעגט זיך טאַקע שעמען וואָס פֿאַר אַ פֿיינע פּרנסה מיט אַ פֿיינע שותפֿות איהר האָט זיך געמאַכט משוד עניים מאנקת אביונים כמוני. פֿיינע ציוניסטען! אַזאַ יאָהר זאָל אייך זיין! בנימין שו"ב מפּעראַטין.

איידער מיר האָבען געקראָגען דעם אויבען אָבגעדרוקטען בריעף, זענען אָבער ווידער אין „יוד" געדרוקט געוואָרען מודעות פֿון איין יעקב

רעזניק אונטער דעם נאָמען „תעשה מלאכה“. זיינע מודעות זענען אנגענומען געוואָרען דורך אַ פֿאַלשקייט, וועלכע ער האָט בעגאַנגען, צושיקענדיג אַ הסכמה מיט דער חתימה פֿון דעם רב אין דאָרף רובליא (מינסק. גוב.) ר' יחיאל מיכל ראבינאוויץ.

מיר האָבען געגלויבט אין די הסכמה און אין די ריכטיגקייט פֿון דער מודעה נור דערפֿאַר, ווייל אין איהר איז געזאָגט, אַז דאָס לערנגעלד קען איינגעלעגט ווערען ביים רב.

עס שטעלט זיך אָבער אַרויס, אַז יעקב רעזניק איז איין איינפֿאַכער שווינדלער, וועלכער האָט אָבגענאַרט דעם רב, אונזער אַדמיניסטראַציע און די אָרימע יודען, פֿון וועלכע ער וויל אַרויסציהען דעם לעצטען גראָשען.

דער רב פֿון רובליא שרייבט אונז:

„איך בין דערשראָקען און דערציטערט געוואָרען, זיך דערוויסענדיג, אַז אין „יוד“ איז געדרוקט אין מיין נאָמען אַ מודעה, אין וועלכער איך גיב מיין הסכמה אויף יעקב רעזניק פֿון דאָוויד־האָראָדאָק.

דער בחור יעקב רעזניק איז פֿון וויפֿיעל יאָהר אַ פשוטער מלמדיל פֿאַר קליינע קינדער אין דאָרף רובליא, נאָר פֿאַר זיין אָוועקפֿאָהרען היינטיגען זומער פֿון דאָרף איז ער געקומען צו מיר און האָט מיר געבעטען, איהם צו געבען איין רעקאָמענדאַציע אויף אַ שידוך. איך האָב ניט געלייענט דעם נוסח, וואָס ער האָט אָנגעשריבען, און איך האָב איהם געגעבען מיין חתימה. מיר איז אַפֿילו ניט איינגעפֿאַלען, אַז אַזאַ מלמדיל, וואָס קען קיין זאַך ניט, זאָל בענעהען אַזאַ שווינדעל און אַזאַ פֿאַלשקייט.

מען האָט מיר געזאָגט, אַז אין דער מודעה, וואָס איז געדרוקט אין „יוד“ שטעהט, אַז דאָס לערנגעלד ווערט איינגעלעגט ביי מיר. אַ, וואָס פֿאַר אַ נידריגקייט! איך וועל זיין אַ חבר פֿון אַזאַ נידריגען און פֿאַלשען מענשען! איך בעט אייך, נעמט זיך אָן פֿאַר מיין כבוד און פֿאַר מיין נאָמען. איך וואָהן אין דאָרף רובליא און ניט אין דאָווידהאָרראָדאַק און דעם מאַשעניק יעקב רעזניק האָב איך ניט געזעהן, זינט ער איז אַרויסגעפֿאָהרען און אויסגענאַרט פֿון מיר דורך פֿאַלשקייט מיין חתימה...

יחיאל מיכל ראבינאָוויץ חופ"ק כפֿר רובליא“.

צו גלייכער צייט האָבען מיר אויך געקראָגען אַ בריעף, אין וועלכען מען פֿרעגט אונז אָן, ביי וועמען זיך צו לערנען אַ מלאכה. פֿון דעם בריעף זעהען מיר ווידער, אַז עס ווערט ניט געמאַכט קיין אונטערשיעד צווישען דעם וואָס ווערט געשריבען אין „יוד“ און צווישען די מודעות, פֿאַר וועלכע די רעדאַקציאָן איז ניט פֿעראַנטוואָרטליך.

דאָ איז דער בריעף ווערטליך:

להרבני הנגיד נ"י עורך היוד לפני שמש ינון שמו.

אַזוי ווי איך וויל דאָך לערנען א מלאכה ביי ה' יעקב רעזניק, מדאוויד הארידאק, אזוי ווי איהר שרייבט אין בלאַט „תעשה מלאכה“.

נאָר ה' רעזניק שרייבט אין זיין פּראָספּעקט, וואָס איך שיק אייך דאָ אין בריעף, אז איהר זייט איהם דאַנקבאַר פאר די לעהרע און זיין לעהרע איז גוט. און אויף נאַטקין במינסק האט איהר געשריבען אין יוד נו' 8 אַז ער איז אַ שווינדלער, ע"כ איז חאָטשי נאַטקין לאָזט ביליגער די לעהרע, וויל איך זיך בעסער לערנען ביי איין ערליכען מאַן, אזוי גוט זיין און ענפערען מיר על האַטקריטקע, וואָס איך זאָל טהון און ביי וועמען זאָל איך זיך בעסער לערנען כי איך האב קאפיטאל 300 קערבליך גם יש לי אשה ובנים ת"ל.

וואָס איז גלייכער צו לערנען זיך מע זאָל האָבען פּרנסה און ווי איהר וועט מיר ראַטען אזוי וועל איך טהון.

המצפה לתשובתכם

משה קליירמאַן בראָוונע פלך וואָלין.

דער שרייבער פֿון דעם בריעף האָט אונז אויך צוגעשיקט דעם פּראָספּעקט פֿון יעקב רעזניק, וועלכער איז אַזוי פֿול מיט גראָבע ליגען און פֿאַלשקייט, אַז יעדער קלוגער יוד דאַרף גלייך אַליין פֿערשטעהן, אַז די גאַנצע זאַך איז נור אַ פשוטער שווינדעל.

דער פּראָספּעקט:

הערן מ. קלערמאַן, ראָוונאָ.

גרויס אַרטיגער מאַן. דאַ האָט איהר נאָר אַקיצר פֿון מיין גרויסען פּראָספּעקט וואָס איך וועל אין גיכען לאָזען דרוקען. ער וועט פֿערנעהמען 4 בויגען פּאַפּיר פֿוןביידע זייטען. אָבער לע"ע אויסשרייבען אייך אין גאַנצען איז גאָר אונמעגליך כי איך לערין אוים כמה מאות מלאכות ע"י מכתבים. נאָר דאָ האָט איהר אויך אַהיבשע ביסיל מלאכות פֿון וואָס אויסצוקלויבען. שיקט צו די פּרייז פֿאַר וועלכע מלאכה איהר ווילט וועל איך אייך תיכף אַרויסשיקען די לעהרע.

להשליש אצל רבנים איז ניט מעגליך! איך שרייב אין בלאַט להשליש נור פֿון יוצא וועגען, כדי צו בעקומען מעהר אדרעסען אָבער היינטיגע רבנים קען מען קיין געלד גאָר ניט געטרויען, ווייל זיי וועלען ניט אָבגעבען דערנאָך ניט מיר ניט אייך, ע"כ אריינשיקען תיכף מזומן דוקא.

דער שרייבער פֿון דעם יוד הר' אמת נ"י האָט זיך ביי מיר אויך געלערנט כמה מלאכות החימיע און איז מיר מיט גאָטס הילף זייער דאַנקבאַר. איך וועל אייך זאָגען דעם גאַנצען אמת אַז מיר שטעהט גאָר ניט אָן צו דרוקען אין די צייטונגען, ווארום איך האָב תלמידים די גרעסטע פֿאַבריקאַנטען. למשל די פֿאַבריקע פֿון „פֿרידריך פולס בוואַרשא“, מהסתם האָט איהר געהערט איז דאָס מיינער אַתלמיד, ד. ה. ער אַרבייט אַלע וייפֿען עפ"י למודי. גם „בראַקער“ במאַסקווע דאָס איז אויך מיין פֿאַבריקע, וואָס זאָל איך אייך אַפֿולע ריידין, עס איז ניטאָ אַזוי פֿיל צייט צו אויסשרייבען אייך, איך וועל אייך שיקען אַגעדרוקטען פּראָספּעקט ותדעו הכל. איך האָב גצ"ד 5 אייגענע מויערין בוואַרשא, נאָר אַזוי ווי איינינגע רייכע לייט פֿון אחיאסף האָבען זיך ביי מיר געלערנט מאַכען בורית מכל הסאָרטען און יתר המלאכות און זייערע פֿאַבריקען געהען גצ"ד זייער פֿיין, האָבען זיי מיר איינגעשמועסט און קוים פּועל געווען איך זאָל לאָזען דרוקען אַמודעה אין יוד „תעשה מלאכה“ לתקנת הרבים, כדי אָרימע יודען זאָלען קומען צו פּרנסה על ידי למודי הטוב.

והא ראיה אַז אַלץ וואָס איך שרייב אייך איז אמת קענט איהר זעהן בהיוד N 8 שטעהט צום סוף בלאַט אַז זיי וועלען שוין מעהר ניט דרוקען די מודעות פֿון די שווינדלער מאַטוזאַן, נאַטקין וכדומה וועלכע האָבען די וועלט אומגליקליך געמאַכט. אָבער ביי מיר בעטען זיי זיך איך, זאָל דרוקען מודעות, ווייל זיי קענען מיך זייער גוט. שוין בה"ש 25 יאָהר אַז איך קען זיך מיט אחיאסף האָבען זיי ביי מיר קוים פּועל געווען איך זאָל דאָס טהון לטובת אחינו בני ישראל העניים און לערנען זיי פֿאַבריקאַציע ע"י מכתבים און איך טהו דאָס טאַקי כמעט ווי פֿון מצוה וועגען, אגב קאָסט דאָך עפּיס מענשען, שרייבער און הוצאות פּאָצט, מוז איך נעהמען פֿון יעדער מלאכה חאָטשי 25—10 רו"כ לפי ערך המלאכות.

איהר וועט מיר איה"ש דאַנקען ניט ערגער פֿון דעם יוד, שיקט געלד און לערנט זיך תיכף!

ידידכם המוקירכם כרוב ערככם בשם החימיקער טעכנאלאָג „יעקב רעזניק“

הבוכהאַלטער . . . . (די אונטערשריפֿטען זענען פֿערצוקט ניט
הקאָנטראָליער . . . . איבערצולעזען),

דאָוויד־האָראָדאַק, יעקב רעזניק.

צו דעם פּראָספּעקט איז נאָך צוגעלעגט אַ רשימה פֿון 110 סאָרטען זייף „אוים זיין 25 יאהריגער פּראַקטיקע בוואַרשא ובמאַסקווע“ (אַזוי שרייבט דער יונגער בחור יעקב רעזניק).

דער פּראָספּעקט לאָזט זיך אוים מיט די דאָזיגע ווערטער:

אויב איהר ווילט שיקען געלד, טאָ שיקט תיכף, ווארום אין גיכען פֿאָהר איך אָב אין אויסלאַנד. ווער עס וועט פֿערהאַפּען און לערנען זיך, וועט גליקליך זיין.

און אַלץ וואָס דאָ שטעהט אפילו ניט אויסגעשריבען און איהר ווילט זיך לערנען קען איך אייך אויך לערנען, ווארום איך קען כל החכמות שבעולם. איהר קענט מיך ניט, אָבער דער יוד קען מיך גוט בה"ש.

וואס איהר ווילט קען איך אייך לערנען אויף די פרייז וועלען מיר דורכקומען.

ידידכם יעקב רעזניק.

מיר האפען, אז די בריעף, וואס מיר האבען דא געבראכט, און די אונפערשעמטע ליגענס און פאלשקייטען פון פראספעקט, וועלען זיין א אזהרה פאר די לייכטגלויבינע מענשען, וועלכע וועלען זיך מעהר ניט לאזען נארען אין דעם שווינדעל פון לערנען מלאכות דורך בריעף.

יוּדִישֶׁע שְׁטֶעדְט און שְׁטֶעדְטלִיךְ.

גליקליכע מענשען. זומער און ווינטער. פוילע בלעטער.

יעדען זומער קומט מיר אויס צו שרייבען וועגען די אומגליקליכע נשרפים און די גליקליכע ראוונער וואסערפיהרער. די נשרפים קוקען אויף דעם זומער ווי אויף זייער מלאך המות און די ראוונער וואסערפיהרער ווי אויף זייער מַלְאָךְ הַגּוֹאֵל.

ווען איהר וועט אין זומער־צייט פרעגען ראוונער יודען, ווער זענען די גליקליכסטע אויף דער וועלט, וועלען זיי אייך געוויס ענטפערען: די וואסערפיהרער, זיי לעבט זיך גוט אויף דער וועלט, מיר אלע זענען זייערע אונטערטאהנען — וואס זיי פערלאנגען, מוזען מיר זיי געבען, וואס זאלען מיר טהון, ווען אהן וואסער קען מען ניט לעבען.

פאר א יאהרען זומער, אויב די לעזער געדיינקען פון מיינע ארטיקלען, האבען זיי פאר די גבאים פון די שולען און בתי מדרשים ניט געוואלט פיהרען קיין וואסער, ווייל א גאנץ יאהר פלעגט מען זיי קיין שענע עליות ניט געבען.

— „מיר דארשטען נאך תורה, דארשט איהר נאך וואסער",— האבען זיי דאן געטענה'ט צו די גבאים, און מען האט טאקי די פעטסטע עליות ווי ששי און שלישי געמוזט צונעהמען ביי די שענסטע בעלי־בתים און אוועקגעגעבען די וואסערפיהרער.

איצטיגען זומער אין די הייסע טעג האבען די וואסערפיהרער ווידער געמאכט א סטאטשקע, שוין ניט נור געגען די גבאים (זיי וועלען שוין פערזאגען דעם צעהנטען געבען חס ושלום א וואסערפיהרער א מאגער שטיקיל תורה), נאר געגען די גאנצע שטאדט בעלי בתים.

— ווינטער צאהלט איהר פאר א פעסיל וואסער, וויפיעל איהר ווילט, איצטער וועט איהר מוחל זיין אונז צאהלען וויפיעל מיר ווילען.

און אלע מיט אנגעבויגענע קעפ מיט ארויסגעשטעקטע צונגען פון דארשט האבען נעענטפערט, אז זיי בעשטעהען צו צאהלען פאר וואסער צוויי מאל און דריי מאל אזוי טייערער.

נור איינער ה' מ. וואס האט א פאבריק פון זעלצערוואסער האט געהאט די העזה ניט צו בעשטעהן אויף דעם הויכען פרייז און האט פאר זיך אליין געפיהרט פון טייך וואסער, דאן האבען די וואסערפיהרער זיך שטארק דערצארענט אויף דעם זעלצער־וואסער־מאכער, וואס האט אין זיי מורד געוועזען, און האבען פאר איהם אויסגעטראכט א שטראף, וועלכע עס וועט זיין א אזהרה פאר דור־דורות.

דער זעלצער־וואסער־מאכער ציהט זיין פרנסה איבערהויפט פון די ירידען, ווען עס פאהרען זיך אן אויף דעם מארק טויזענדער מענשען און מען טרינקט הונדערטער טויזענדער גלעזער זעלצערוואסער. די וואסערפיהרער האבען זיך מיט זייערע פעסער אויך געשטעלט אויף דעם מארק און האבען אנגעהויבען שרייען, אז וואסער מיט אייז געבען זיי יעדען אומזיסט; פערשטעהט זיך, אז יעדער האט ליעבער געטרונקען אומזיסט נוטע געזונדטע קאלטע וואסער, ווי פאר געלד די „זעלצער".

אט אזוי גוט און פרעהליך לעבט זיך די וואסערפיהרער אין ראוונא (וואהל. גוב.).

איין טרייסט איז געבליבען די ראוונער בעלי בתים אז עס וועט אויף די וואסערפיהרען קומען אמאל א ווינטער... דער ווינטער קומט אויף יעדען...

א ווינטער איז ענדליך נאך א לאנגען שווערען שענעם ליעבען זומער אויך געקומען אויף יענקעל כהן אויס דובנא, וועגען וועלכען עס רעדען איצטער גאנץ וואהלין, פאדאליע און אוקראינע, סיי יודען, סיי קריסטען.

פריה, זעהר פריה האט זיך ביי יענקעל כהן אנגעהויבען דער זומער, אין וועלכען ער האט געזייט און געזייט, עס האט ביי איהם געוואקסען אהן רעגען, פון קיין האגעל און ווינדטען זענען זיינע פעלדער ניט פערדארבען געווארען, עס האט געוואקסען אויסגעצייכענט. זיין זומער האט זיך אנגעהויבען דערפון, וואס ער האט אנגעהויבען צו לייען אויף משכנות דערנאך אויף קליינע וועקסעליך, שפעטער אויף גרויסע וועקסלען און גענומען 21%, 28% און אפילו די גאנצע 100%, דערצו האט ער געהאט א מאוסע טבע, אז ווי באלד ער האט גענומען א וועקסעל אויף צוויי טויזענד רובל, האט ער איהם פריהער פערשלאסען אין קאסע און דערנאך ארויסגעגעבען „דערוווייל" 200 רובל, פערענטפערענדיג זיך, אז איצטער האט ער מעהר קיין געלד ניט, שפעטער וועט ער דערצאהלען, דער שפעטער האט זיך געצויגען א חודש, פראצענט האט דערווייל געוואקסען ניט פאר 200, נאר פאר 2000 רובל, נאך דעם חודש פלעגט ער דערצאהלען נאך א 200 רובל און אין די איבריגע 1600 רובל פלעגט ער אין גאנצען פערגעסען, אדער זיי פעררעכענען אויף דעם פראצענט און איינמאנען די גאנצע צוויי טויזענד רובל. אזוי האט ער געטהון מיט איינעם. ביי וועלכען ער האט גענומען וועקסלען אויף 66,000 רובל און פריהער נעגעבען 12,265, שפעטער נאך 20,000 רובל און אין די איבריגע 33,735 רובל האט ער פערגעסען, און געמאנט האט ער אבער אלע 66 טויזענד רובל, ביי א צווייטען האט ער גענומען וועקסלען אויף 4000 רובל און נור געגעבען 1662 רובל און איינגעמאנט דורכ׳ן סוד די גאנצע סומע. אזוי איז געווען מיט א דריטען, א זיבעטען, א דרייסיגסטען...

וואס איז אייך דער חילוק, פריווט נור בערעכענען פון די סומען, וויפיעל פראצענט דער יענקעל כהן האט גענומען, פערשטעהט זיך אז ווי יודען אזוי קריסטען האבען איהם פיינד געהאט און אויסגעווייכט זיינע טריט, אנטלאפען פון איהם ווי פון א חיה רעה. און ער, יענקעל דער וואכערניק, דער פראצענטניק, האט געזויגען און געצאפט פון קריסטען און יודען גלייך און וויפיעל ער האט נור געקענט.

לאנג האט זיך פאר איהם דער זומער געצויגען, און ער האט אלץ געריסען פון זיינע גערא־טענע פעלדער און גערטנער, ער האט געריסען די בלעטער צוזאמען מיט דיווארצלען און ווי זיין האנד האט זיך נור צוגעריהרט איז קיין זכר פון לעבען ניט געבליבען, פיעל מענשען האט ער אומגליקליך געמאכט, יענקלען האט זיך אלץ אויס־

געוויזען אַז זיין זומער וועט אייביג געדויערען, אַז אייביג וועט ער האָבען פֿון וואַנען צו רייסען, נאָר דער ווינטער, אַ שווערער ביטערער ווינטער איז פֿאַר איהם אויך געקומען: פֿאַר זיינע מעשים האָט מען איהם היינטיגען חודש דאָס דריטע מאָל געמשפּט אין קיעווער אקרוזשנאי סוד (דאָס ערשטע מאָל אין דובנא און דאָס צווייטע מאָל אין זיטאמיר), וואו מען האָט איהם פֿערמשפּט: צונעהמען ביי איהם אַלע בעזאָנדערע רעכטע און 1 יאָהר מיט 4 חדשים תפיסה, אויסער דעם האָט דער סוד מבטל געווען אַלע וועקסלען, פֿאַר וועלכע ער האָט גענומען גרויסע פּראָצענטען. זיינע אַ מוטער מירל כהן, וועלכע האָט איהם מיטגעהאָלפֿען אין זיינע שענע געשעפֿטען, איז פֿערמשפּט געוואָרען אויף 3 חדשים תפיסה.

ביי דעם משפט זענען פֿאָרגעקומען עטליכע שענע סצענעס אויס דעם לעבען פֿון אַ קליינשטעדטילדיגען פּראָצענטניק. ביי יענקעל כהן איז נעוועזען אַ בעזונדער פֿערגעניגען יענעם אריינהאַפּען מיט וועקסעליך, ארומרינגלען מיט פּראָצענטען, ביז ער זאָל איהם אָהן רחמנות דערשטיקען. איינער האָט עדות געזאָגט, אַז ער איז דערויף קראַנק געוועזען. רייך איז ער געוועזען זעהר, הכנסה האָט ער געהאַט אַ סך מאָל מעהר, ווי ער האָט פֿערלעבט, קיין פֿערגניגען, ווי יעדער פֿערמעגליכער מענש מעג זיך ערלויבען, האָט ער ניט געזוכט. דער מענש האָט נור געשפּארט, פֿאַר וועמען? — פֿאַר דעם רוח. מען דערצעהלט, אַז איינער אַ קאַרגער האָט אפילו געוואָלט פֿאַרשפּאַרען דאָס עסען פֿון דעם הונט, וועלכער פֿלעגט היטען זיין הויז, און ער האָט דערום פֿערטריבען דעם הונט און פֿלעגט ביי נאַכט אַליין אַרומלויפֿען אַרום דער שטוב און האַווקען ווי אַ הונד.

צו אַזוינע קמצנים האָט אויך געהערט יענקעל כהן. —

ווי אַזוי יודען קוקען אויף פּראָצענטניקעס און וואָכערניקעס, קען מען זעהן אויס דער מיינונג פֿון דעם דובנער רב, וועלכע איין קריסטליכער עדות האָט איבערגעגעבען אין סוד.

— איך האָב זיך געשעמט פֿאַר יעדען, וואָס מען האָט מיך אַזוי געקענט אַריינגאַרען מיט וועקסלען, דערצעהלט דער עדות, איך האָב זיך געווענדעט צו יענקעל כהן, ער זאָל מיר אָבגעבען די וועקסלען, אויף וועלכע איך האָב קיין געלד בעקומען, האָט ער מיך אויסגעלאַכט. איך בין אַזוי בייז געוואָרען, אַז ווען איך וואָלט דאַן ביי זיך אַ רעוואָלווער געהאַט, וואָלט איך איהם געוויס דערשאָסען. איך בין אַוועק צום רב, ער זאָל ווירקען אויף יענקלען, נאָר דער רב האָט געענטפֿערט: „אַזוינע לייט הערען דען עמיצען? דאָס זענען ניט קיין מענשען, נאָר „חאַמען", ביי זיי איז קיין גאָט ניט דאָ".

אין דעם רב'ס ווערטער קען מען געפֿינען די ריכטיגע מיינונג פֿון יודישען פֿאָלק וועגען די פֿוילע בלעטער, וועלכע וואַקסען אויס צווישען זיי. —

צום כבוד פֿון יודישען פֿאָלק האָבען זיך אַלע אין דעם איבערציינגט אויף דעם סוד אין קיעוו, מיט וועלכען עס האָט זיך אינטערעסירט די דאָרטיגע סוחר'שע וועלט.

א מ ת.

די יודישע וועלט.

עסטרייך. — בשעת דער קייזער פ ר א נ ץ י א ז ע ף איז געווען אין פּראַג, האָבען זיך איהם פֿאָרגעשטעלט אין נאָמען פֿון דער יודישער קהלה דער פּרעזעס פֿון דער קולטוסגעמיינדע ד ר. ר אָ ז ע נ ב א כ ע ר, דער וויצע-פּרעזעס דר. ב ע נ ד י ע נ ע ר און דער אָבעררבינער דר. ע ה ר ע נ פ ע ל ד, דער קייזער האָט זיך אויסגעפרעגט, וויפיעל עס זענען דאָ יודען אין פ ר א ג (27,000 נפשות מיט די פארשטעדט,) און וויפיעל שולען און רבנים און מוסיף געווען אַז ער ווייס, אַז די יודען זענען איהם טריי און ער קאָן זיך אויף זיי פערלאָזען.

— עס איז שוין דאָ איין אפיציעלע ידיעה, אַז דער קייזער האָט געשענקט הילזנער'ן דאָס לעבען און פערביטען איהם די טוידעסשטראף אויף אייביגע תפיסה. מען האָט איהם שוין געבראַכט פון פ י ז ע ק אין דער פּראַגער טיורמע. אין זיינע בריעף צו דער מוטער שרייבט ער, אַז ער האָפּט צו גאָט, דאָס דער אמת'ער רוצח וועט געפונען ווערען און אַלע וועלע וויסען, אַז ער איז אונשולדיג.

— אַלס רעפערענטען אויף דעם 5-טען קאָנגרעס וועלען זיין: דער זשורנאַליסט מ א ר ט י ן ב ו ב ע ר אנשטאט ה. אלפרעד נאסיג, ד ר. פ א ר ב ש ט י י ן אנשטאט ה. מאצקין און א י נ ז ש ע נ ע ר א ו ס י ש ק י ן. דער לעצטער וועט פארלייענען אַ הוספה צום רעפעראט פון דר. הערצל „וועגען ארגאניזאציאָן".

*

רוסלאַנד. — אין די יודישע קאָלאָניעס אין חערסאָנער גובערניע ווערט געפּלאַנט איינצופיהרען אין איינִיגע ערטער מוסטער— אַקערפעלדער און גערטנער, וועלכע זאָלען דיענען די קאָלאָניסטען פאר אַ מוסטער, ווי צו בעארבעטען זייערע פעלדער. די קאָלאָניסטען וועלען אויך ווערען פערזאָרגט מיט די בעסטע כלים צום בעארבייטען די פעלדער און מיט די פיינסטע סאָרטען זריעה. דאָס אַלעס וועט פערבעסערען זייער שטאנד.

די רעגירונג ארבייט אויס אַ פּלאַן פון 7 נייע שולען אין די יודישע קאָלאָניעס. צו דעם צוועק האט דאס מיניסטעריום בעשטימט 6,000 ר' און דאָס איבעריגע נייטיגע געלד וועלען ממלא זיין די קאָלאָניסטען שענקענדיג בוימאטעריאל צו די געביידען און העלפענדיג אַליין צו דער ארבייט.

— אויף דער אסיפה פון דעם צייטווייליגען אָדעסער קאָמיטעט צו העלפען די נויטבעדערפטיגע אין חערסאָנער גובערניע האט זיך ארויסגעוויזען, אַז די צאָהל פון די נויטבעדערפטיגע אין דער גובערניע איז נישט וועניגער ווי 35,000 יודען. מען מוז געבען שטיצע אַלע אומגליקליכע, וועלכע ליידען הונגער און קראַנקהייטען ביז אויגוסט, און 10,000 קאָלאָניסטען-יודען וועניגסטענס ביז יולי, בשעת עס הויבט זיך אָן דאָס אראָבנעהמען פון די פעלדער. דערצו איז נייטהיג אַ סומע פון 25,000 ר'. עס איז געזעצט געוואָרען אַ קאָמיסיע, וועלכע זאָל זוכען מיטלען ווי צו שאפען דאָס געלד.

— ה' מ. א. ווארשאווסקי און מ. י. קולישער זענען בעשטעטיגט געוואָרען פון דער ממשלה אַלס מיטגליעדער פון דעם פּעטערבורגער צענטראַל קאָמיטעט פון דער חברה יק"א.

*

פראַנקרייך. — אין פּאַריז איז געווען אַ אסיפה, וועלכע די חברה כל ישראל חברים האט צוזאַמענגערופען, כדי צו בעקלערען די לאַגע פון די רומענישע יודען. אויף דער אסיפה זענען געווען אויסער די פארשטעהער פון דער חברה אויך די הערען ראַבינער דרייפוס, העס, פּראָפ' וואהל, בערנאַר לאַזאַר, קלאָד מאָנטיפיורי און לוזאַדא אויס לאָנדאָן; ווילי באַמבוס, דר ה. מ. כהן, דר. הילדעסהיימער און דר. נאַטהאַן אויס בערלין. עס זענען געווען 2 זיצונגען און וואָס אויף זיי איז פאָרגעקומען ווערט געהאַלטען בסוד. עס איז בעשלאָסען געוואָרען צו שטיצען די געדריקטע רומענישע יודען אויף פערשיעדענע אופנים, בעזאָנדערס דורך אונטערהאַלטונג פון הילפסקאָמיטעטען, פאָלקסקיכען, און שאַפונג פון ארבייטסהייזער, קרעדיטפעריינען א. ז. וו.

*

טערקיי. — ד ר. ה ע ר צ ל א ו ן ט ע ר ק י י. דר הערצל האט געזאָגט דעם קאָרעספּאָנדענט פון „דזואיש קראָניקל", אַז קיין איינציגע פון די גרויסע אייראָפּעאישע מלוכות איז נישט געגען דעם ציוניזם. ער האט ווייטער איהם געזאָגט, אַז ער האט פאָרגעשטעלט איין רעפעראַט איבער דעם ציוניזם פאַר דעם רוסישען קייזער אַליין, וועלכער האט איהם געלעזען, און ער ווייס אַז דער רוסישער קייזער איז נישט קיין געגנער פון דער בעוועגונג.

— דער בערלינער קאָרעספּאָנדענט פון „וואָסחאָד" שרייבט, אַז לויט זיינע ידיעות איז געווען די רעדע אין קאָנסטאַנטינאָפּאָל צווישען סולטאַן און דר. הערצל נור וועגען אַ קאָנצעסיאָן פאַר די קאָלאָניאַל-באַנק, אָבער נישט וועגען אַ טשאַרטער. אין דער זאַך שטיצט דייטשלאַנד דר. הערצל'ן, ווייל דער קליינער קאַפּיטאַל פון דער קאָלאָניאַל-באַנק וועט נישט זיין גענוג און דר. הערצל וועט מוזען אָנקומען צו דייטשען קאַפּיטאַל. די אונטערנעהמונג וועט זיך בעציהען אויף האַנדעל אָדער פאַבריקאַציאָן און נישט זיין זעהר גרויס.

*

אַמעריקאַ. — א י י ן י ו ד י ש ע א ו נ י ו ו ע ר ז י ט ע ט. ד ר. א י ז י ד א ר ז י נ ג ע ר, דער הערויסגעבער פון דער יודישע ענציקלאָפּעדיע, וועלכע ערשיינט איצט אין ניו-יאָרק, האט פאָרגעשלאָגען צו גרינדען איין יודישע אוניווערזיטעט אין ניו-יאָרק, אין וועלכער זאָלען געלערענט ווערען אַלע וויסענשאַפטען וואָס זענען נוגע דאָס יודענטהום. עס איז געמאַכט געוואָרען אַ קאָמיטעט צו זיך צו פערנעהמען מיט דער אויספיהרונג פון דעם פּלאַן. צו דעם קאָמיטעט זענען צוגעשטאַנען גרויסע ראַבינער, געלערנטע און גבירים, וועלכע האָפען אין גיכען

צו שאפען דאס נייטהיגע געלד און צוזוטרעטען צו דער ארבייט. פון פיעל זייטען האט מען צוגעזאגט צו געבען געלד אויף דעם צוועק.

— איין דראמאטישע שולע. די אמעריקאנישע בלעטער זענען מודיע, אז אין טשיקאגא ווערט געפלאנט צו גרינדען א דראמאטישע שולע וועלכע זאל אויסבילדען אקטיארען און אקטריסעס פאר די יודישע זשארגאן־טהעאטערס.

אלגעמיינע וועלט נייעס.

רוסלאנד. דאס יוסטיץ־מיניסטעריום האט ארויסגעגעבען א זאמלונג פון סטאטיסטישע ידיעות וועגען אוגאלאוונע משפטים אין 1897 יאהר. סך־הכל איז געווען במשך פון 1897 יאהר 195,759 משפטים מיט $7\frac{1}{2}$ פראצענט מעהר ווי פאריאהרען. 34,6 פראצענט פון די בעשולדיגטע זענען ארויס ריין אין געריכטען מיט פריסיאזשנע און 29,4 פר. — אין געריכטען אהן פריסיאזשנע. די איינ־טהיילונג נאך די פערברעכען איז אזוי: געגען געזעלשאפטארדנונג 22,5 %, גנבות, גזלות וכדומה 39,2 %, געגען זיטליכקייט און פערזענליכקייט 30,2 % און אנדערע 8,1 %. אבגעמשפט'ע איז געוועזען סך־הכל 106,000 מאן, 85,8 % מענער און 14,2 % פרויען. נאך דעם אלטער זענען געווען 18,7 % קינדער. אויף 100 אבגעמשפט'ע זענען געווען אין פריעדענסגעריכטע 33 % גראמאטנע און אין די איבריגע געריכטען 38 % גראמאטנע. אבגעמשפט'ע יודען איז היינ־טיגם יאהר געווען מיט 6 % ווענינער ווי פאריאהרען. די גרעסטע צאהל פון פערברעכען איז געווען אין די גובערניעס: פעטערבורגער, מאסקווער, 3 באל־טישע, קורלאנד, ווארשויער, קיעלצער און פעטריקאווער, די קלענסטע צאהל — אין די גובערניעס: וואראנעזשער, טאמבאווער, סאמארער, וויאטסקער, קאליגער, ריאזאנער, פענזער און סאראטאווער.

— אין דער זאמלונג פון געזעצען און בעפעהלען פון דער רעגיערונג נו' 47 איז פערעפענטליכט דער קייזערליכער בעפעהל, לויט וועלכען דער פינאנץ־מיניסטער בעקומט דאס רעכט אליין צו בעשטעטיגען די תקנות פון קרעדיט־פעריינען וועלכע ווערען געבילדעט אויף דיזעלבע יסודות, ווי דער בערדיאנס־קער פעריין פון לייה־שפארקאסען און קרעדיט. אין פאל, ווען די ארבייט פון דעם פעריין צושפרייט זיך אויף איינינע גובערניעס, דארף דער פינאנץ־מיניס־טער אויך בעקומען די הסכמה פון מיניסטער פון אינערען. די תקנות פון דעם בערדיאנסקער פעריין ווערען גערעכענט אלס יסוד פאר אלע קינפטיגע פע־ריינען.

— דער פרייז פון קוילען. דער פרייז פון רוסישע קוילען איז שטארק געפאלען, אין די דאנעצקער גרובען האט מען במשך פון 1900 יאהר ארויסגענומען $695\frac{1}{2}$ מיליאן פוד קוילען, און דערפון איז א סך געבליעבען אונפערקויפט וועגען דעם קריזיס אין דער פאבריקאציאן. פון 10—14 קאפ' פער פוד איז געפאלען דער פרייז אויף $7\frac{1}{2}$—$8\frac{1}{2}$ קאפ'. פיעל גרובען זענען פער־מאכט געווארען און הונדערטע ארבייטער געהען ארום ליידיג. די בעזיטצער פון די קוילענגרובען האבען זיך דערום געווענדט צום פינאנץ־מיניסטעריום אז מען זאל צוריק ארויפלעגען צאל אויף אויסלענדישע קוילען, וועלכע ווערען געבראכט דורך די פארטען פון שווארצען ים און אזאווישען ים. אין פוילען איז דערווייל דער פרייז אויף קוילען גענוג הויך, ווייל די קוילענגרובען האבען פער־קויפט לויט קאנטראקט אלע זייערע קוילען ביז אקטאבער. נאר עס איז זיכער אז אסיען־צייט וועט פאלען דער פרייז אויך אויף פוילישע קוילען.

— אין פינאנץ־מיניסטעריום ווערט אויסגעארבעט א געזעץ, לויט וועלכען עס וועלען שטרענג בעשטראפט ווערען אלע, וועלכע האבען נישט דאס רעכט צו קויפען ערד און קויפען יא דורך שווינדעל אויף א פרעמדען נאמען. אויסער וואס די קניה וועט ווערען ערקענט פאר נישט גילטיג, וועלען ווערען בעשטראפט סיי דער קויפער סיי דער מענש אויף וועלכענס נאמען די ערד איז געקויפט געווארען.

— אין רוסלאנד זענען דא סך־הכל 982 גרויסע און קליינע שטעדט. אין אייראפעאישען רוסלאנד 675, אין קעניגרייך פוילען — 114, אין קאווקאז — 54, אין סיביר — 51, אין טורקעסטאן 27, אין פינלאנד 38, אין קוואנטון — 4.

— די רעפארמען אין די מיטעלשולען. עס האבען זיך אנגע־הויבען די אסיפות פון קאמיטעט דורכצוזעהען און צו ענדערען דעם סדר־הלמוד אין די מיטעלשולען. די שאלות, וועלכע זענען פארגעלעגט געווארען דעם קא־מיטעט, זענען די דאזיגע: 1) איינצופיהרען א נייע ארדנונג אין דער פערוואל־טונג פון די מיטעלשולען. 2) אויסצוארבייטען א נייעס פראגראם, און צו געפי־נען מיטלען ווי זי איינצופיהרען פון דעם קומענדיגען לערניאהר. 3) צוצו־גרייטען לעהרערס פון די נייע למודים, וועלכע דארפען ווערען איינגעפיהרט אין די מיטעלשולען. 4) די ענדערונגען אין די שולען פאר מיידליך.

---

* * *

דִי נַאכְט אִיז שְׁטִיל, דִי נַאכְט אִיז בְּלוֹי —
מִיר בֵּיידֶע גֶעהְן צוּזַאמֶען;
עֶס שְׁלָאפֶען שְׁטִיל דִי גַאסֶען שׁוֹין,
נוּר שְׁטִיל ע שְׁטֶערֶען פְלַאמֶען.

אוּן בְּלוֹי דִי נַאכְט, אוּן שְׁטִיל דִי נַאכְט,
דִי שָׁאטֶענְס טְהוּן זִיךְ יָאגֶען;
אִיךְ הֶער דֶעם ווִידֶער־קוֹל בַּיים גֶעהְן,
דַיין הַארְץ, אִיךְ הֶער עֶס שְׁלָאגֶען.

זַיי רוּהִיג, קִינְד! לָאז רוּהִיג זַיין
דַיין אוֹיפְגֶערֶעגְט גֶעווִיסֶען;
דֶער טַאטֶע שְׁלָאפְט, דִי מַאמֶע שְׁלָאפְט —
אוּן ווֶעלֶען גָאר נִישְׁט ווִיסֶען.

מִיר גֶעהֶען שְׁטִיל; מִיר זֶעהֶען נוּר,
דֶער דַיין גֶעהְט, דֶער אַלְטֶער;
עֶר גֶעהְט גָאר מִיד, אוּן אִין דֶער הַאנְד
אַ שְׁווֶערֶען סֵפֶר הַאלְט עֶר.

דֶער אַלְטֶער אִיז אַ גוּטֶער מֶענְשׁ
אוּן ווֶעט אוּנְז נִישְׁט פֶערְמַסְרְן —
זַיי רוּהִיג, קִינְד! אוּן הָארְךְ, ווִי שֶׁען
עֶס רוֹישֶׁען שְׁטִיל דִי ווַאסֶערְן.

דֶער אַלְטֶער גֶעהְט אִין שׁוּל אַרַיין,
בַּיי־נַאכְט לֶערְנְט עֶר דָארְט תּוֹרָה,
אוּן אוּנְזֶער סוֹד נֶעמְט עֶר מִיט זִיךְ —
אַךְ, קִינְד, ווָאס הָאסְטוּ מוֹרָא?

אוּן אוּנְזֶער סוֹד בֶּעגְרָאבְּט עֶר דָארְט
אַרַיין אִין זַיינֶע סְפָרִים —
זַיי זֶענֶען פַאר אַזַאלְכֶען סוֹד
גָאר הַיילִיג־שְׁטִילֶע קְבָרִים.

אוּן פוּן דִי שְׁטִילֶע סְפָרִים ווֶעט
דֶער סוֹד צוּם הִימֶעל פְלִיהֶען,
אוּן פַאר דִי פִּיס פוּנ'ם גוּטֶען גָאט
ווֶעט עֶר זִיךְ פַאר אוּנְז מִיהֶען.

דוד פרישמאנן.

צום ביל ד. *)

(על נהרות בבל)

פערלירען דאס איינענע לאנד און זיין פערטריבען אין דער פרעמד, דאס איז דאס גרעסטע אומגליק, וואס א פאלק קען טרעפען. יודען זענען פערטריבען געווארען קיין בבל, זיי האבען אבער ציון ניט פערגעסען; דאס בייגקען נאך ציון, דאס דערמאנען זיך אין די נגוזאנגען, וואס זיי פלענען שפיעלען אויף די הארפעס אין בית המקדש, אט דעם שרעק־ליכען טרויער נאך זייער לאנד, וואו די יודען האבען איבערגעלעבט גאלדענע צייטען, אט דאס אלעס האט געגעבען שטאף דעם סקולפטאר עברליין אויסצוקנעטען פון גיפס א בילד "אויף די טייכען פון בבל". עס שטעלט פאר א יודישע פערטריבענע פאמיליע אין בבל; זייערע הערצער ציהען זיך אין דער זייט, וואו די שטאדט ציון איז הרוב גע־ווארען; דארט ווייט, אין דער ווייטער היים, אין דעם אייגען לאנד

---

*) דאס בילד איז צוגעלעגט געווארען צו דעם נומער 26. די ערקלערונג צום בילד איז אין פאריגען נומער צופעליג פערפעהלט געווארען.

געפינט זיך זייער נשמה מיט זייערע אַלע געדאַנקען, און דאָ ביי די טייכען פון בבל זיצען זיי, דער אַלטער האַלט איין האַרפּע, אין וועלכער ער האָט צוריסען אַ סטרונע, די שונאים זאָלען ניט קענען פערלאַנגען, אַז ער זאָל שפּיעלען אין דער פרעמד ווי אַמאָל אין דערהיים. צוזאַמען מיט דער סטרונע האָט זיך אויך ווי עפּיס אָבגעריסען אין זייערע הערצער. די יודישע הערצער זענען פערגליווערט געוואָרען, די יודישע האַרפּע האָט אויפגעהערט שפּיעלען. דער שרעקליכער טרויער, וואָס עס ליגט אויף די עלטערנס געזיכטער, געהט איבער צו זייער קינד וועלכעס קען זיך ניט איינהאַלטען פון טרעהרען. אַנגעשפּאַרט נעבען די דערשלאַגענע צובראָכענע עלטערן, וועלכע זענען איהם ליעבער פון אַלעס אין דער וועלט, פערגיסט דאָס שענע קינד אונשולדינע טרעהרען, ער ווישט די טרעהרען מיט זיין הענדטיל, נאָר די באַקען טריקענען זיך ניט אויס, די טרעהרען הערען זיך ניט אויף צו גיסען.

און זייט די בני ישראל לעבען הערען זיי ניט אויף צו פערגיסען טרעהרען און הערען ניט אויף צו טרויערן נאָך ציון. אִם אֶשְׁכָּחֵךְ יְרוּשָׁלָיִם תִּשְׁכַּח יְמִינִי — אויב איך וועל פערגעסען אָן דיך ירושלים, זאָל מיין רעכטע האַנד פערגעסען ווערען. תִּדְבַּק לְשׁוֹנִי לְחִכִּי אִם לֹא אֶזְכְּרֵכִי אִם לֹא אַעֲלֶה אֶת יְרוּשָׁלַיִם עַל רֹאשׁ שִׂמְחָתִי — זאָל מיין צונג צוגעקלעבט ווערען צום גומען, אויב איך וועל דיך ניט געדיינקען, ירושלים, און דערמאָנען אין מיין שמחה.

דער אנהויב איז שווער.

(אַ בילד פון יודישען לעבען אין אַמעריקאַ).

אַ שבת אין דער פריה.

אין צימער איז שטיל. דאָס ביסיל אָרימקייט ליגט אויפגעראַמט, פערגלעט. דער טיש איז בעדעקט מיט אַ ווייסען טישטוך. אלצדינג אין הויז איז שבת׳דיג.

דער בעל־הבית, אַ יוד פון אַריבער פופציג, מיט אַ שוואַרץ גרויען באָרד, איז געזעסען ביים טיש, מיט ברילען אויף די אויגען און אומעטיג אַריינגעקוקט אין אַ ספר. ביי דער אַנדער זייט טהיר איז געזעסען די בעל־הבית׳טע די הענד פערלעגט אויף דער ברוסט, די ליפען פעסט צוגעמאַכט, און זי האָט זשעדנע נאָכגעקוקט אַלע בעוועגונגען פון איהר טאָכטער, וואָס איז געשטאַנען ביים שפּיעגעל און זיך געקעמט.

די טאָכטער, אַ מיידיל פון איין און צוואַנציג, איז געווען זייער איינציגעס קינד און זייער ברויט־געבערין.

אַ מאָל, מיט יאָהרען צוריק, האָבען זיי ניט גערעכענט, אַז זי וועט זיין זייער שפּייזערין. זיי האָבען געהאַט גאַנ׳ץ אַנדערע האָפנונגען אויף איהר. זייער גאַנצער זאָרג איז אַמאָל געווען גליקליך צו מאַכען זייער איינציג קינד. זיי האָבען אָבער געמוזט קומען אין אַמעריקאַ און דאָ האָט זיך דאָס רעדיל דערלאַנגט אַ דרעה פערקעהרט.

ער, דער טאַטע, איז ניט פאַר אַמעריקאַ: פאַר די פאַבריקען איז ער שוין צו אַלט און זיינע היימישע מסחרים געהען דאָ ניט אָן. ער האָט זיך שוין געלערנט פערשידענע מלאכות און ער האָט צו קיינער ניט געטויגט; ער האָט געפּרובט פערקויפען אויף די גאַסען אַלערליי אַרטיקלען, ער האָט אָבער גאָר נישט געקענט מאַכען; און דער יאָך פון פרנסה איז אַרויף אויף זייער קינד. אַ בעקאַנטער פון זייער שטעדטיל האָט איהר רעקאָמאַנדירט אין אַ פאַבריק, וואו מען מאַכט מענער־רעק און זי האָט זיך אויסגעלערנט נייהען אויפ׳ן מאַשין. געגונג טרעהרען האָט עס געקאָסט טאַטע מאַמע, איידער זיי האָבען איהר אַרויסגעלאָזען פערדיענען פאַר זיי אויף ברויט. דער טאַטע האָט זיך געווינשען, אַז דאָס שיף, וואָס האָט זיי געבראַכט אין אַמעריקאַ, וואָלט בעסער דערטרונקען געוואָרען מיט זיי צוזאַמען; און די מאַמע האָט זיך געוואונשען, זי זאָל בעסער בלינד ווערען, איידער זעהן, ווי איהר קינד געהט פערדיענען. די טאָכטער האָט געוואוסט, אין וואָס פאַר אַ לאַגע זיי געפינען זיך און זי האָט זיך מיט גע־וואַלד אַוועקגעריסען אַרבייטען.

זי האָט געאַרבעט און אַוועקגעגעבען אַלע וואָך דער מאַמען די פערדיענסטען. די מאַמע פלעגט עס דורכנעצען מיט איהרע טרעה־רען און זיך גוט אויסוויינען אויף איהר קינד׳ס מזל...

* * *

אין עטליכע וואָכען אַרום, ווי זי האָט גענומען אַרבייטען, איז זי אַ פאַרנאַכט געקומען אַהיים מיט אַ נייעס: דער בעל־הבית וויל, זי זאָל אַרבייטען שבת, און אויב ניט, קען ער איהר מעהר קיין אַרבייט ניט געבען. ביי דער מאַמען איז אָבגעשטאָרבען דאָס האַרץ, הערענדיג אַזאַ בשורה. זי האָט זיך גלייך צווויינט און אין דער מינוט איז ביי איהר אָבגעמאַכט געוואָרען, ניט צולאָזען איהר אַרבייטען אום שבת. די צייט איז דאַמאָלס געווען אַ ביטערע; זי האָט געוואוסט, אַז איין אַנדער שטעלע איז שווער צו געפינען, און זי האָט נע־וויינט...

אין אַ ווייל אַרום איז ער געקומען פון מעריב, און זי האָט איהם גלייך איבערגעגעבען די נייעס.

— אַזוי לאַנג ווי איך וועל לעבען, וועט מיין קינד נישט אַר־בייטען אום שבת, — האָט ער געזאָגט מיט אַ פעסטען טאָן, — זאָג דיין בעל־הבית אַז איך וועל דיר ניט לאָזען מחלל שבת זיין פאַר זיין גאַנצע פאַבריק אפילו.

און אויף מאָרגען איז זי ווידער געקומען מיט דעמזעלבען גרוס פון בעל־הבית: זי מוז קומען אַרבייטען שבת, און אויב ניט, זאָל זי מעהר אין גאַנצען ניט קומען.

די מאַמע האָט זיך פון דאָס־ניי צו־וויינט און דער טאַטע איז געבליבען פעסט, אַז זיין קינד וועט ניט מחלל שבת זיין אַזוי לאַנג, ווי ער וועט לעבען.

די טאָכטער איז שוין יאָ ביי זיך בעשטאַנען אויף אַרבייטען שבת; איהר האָט אַמעריקא שוין געהאַט אַביסעלע איבערגעמאַכט און דער שבת איז ביי איהר שוין ניט געווען אַזוי הייליג ווי אַמאָל; און זי האָט אויך געוואוסט מיט וואָס דאָס שמעקט ניט האָבען קיין אַרבייט, נאָר פונדעסטוועגען, אַז דער טאַטע וואלט געזאָגט ניין, וואָלט געווען ניין.

די פאָר טעג ביז שבת איז אין הויז געווען חשך. די מאַמע פלעגט זיך אַלע ווייל צוויינען אויף איהר שטייגער, און דער טאַטע איז געווען אין גאַנצען אַריינגעטהון אין ספר — זיין איינציגע אַרבייט און פערגניגען אין אַמעריקאַ. זיי האָבען פיעל ניט גערעדט וועגען דעם; זיי האָבען געוואוסט, אַז ס׳איז ניטאָ פיעל צו רעדען. זיי האָבען געהאַט פאַר זיך צוויי וועגען: לאָזען זייער קינד אַרבייטען שבת, אָדער אַריינפאַלען אין נויטה און הונגער. זיי האָבען דאָ קיינעם ניט, ווער ס׳זאָל זיי העלפען מיט אַ וואָרט אפילו. און זאָל זי איין וואָך נישט אַרבייטען איז אין הויז קיין ברויט ניטאָ.

די שטונדען האָבען זיך געדוקט און ס'איז געוואָרען פֿרייטאָג־צו־נאַכטס. דער טיש איז געווען געגרייט ווי אַלע מאָל, מיט'ן ווייַסען טישטוך, מיט די חלה, מיט דעם פֿלעשיל בראָנפֿען. אַלץ איז געווען ווי ס'דאַרף זיין, דאָך האָט דאָ געפֿעהלט דער שבת'דיגער גייסט, די זיסע היימליכקייט פֿון אַ פֿרייטאָג צו־נאַכטס אין אַ פֿרומען יודישען הויז. ער האָט אפילו געזונגען די זמירות ווי אַלע מאָל, געבענשט אין דער הויך מיט'ן שבת'דיגען נגון; זיין פּנים האָט אָבער ניט געהאַט דעם שבת'דיגען אויסזעהן און אין די זמירות האָט אָבגעקלונגען איין אומעדינער נגון. ער האָט זיך געסטאַרעט אַרויסצושלאָגען פֿון זינען דעם „מאָרגען", ס'זאָל איהם ניט פֿערשטערען זיין שבת; ער האָט אָבער אַ מינוט אויך ניט געקענט פֿערגעסען.

און די מאַמע האָט געקוקט אויפ'ן שבת'דיגען טיש און טרעהרען האָבען זיך געשפּאַרט פֿון איהרע אויגען —— איבעראַכט־טאָג—ווער ווייס ווי איבעראַכט־טאָג וועט אויסזעהן איהר שבת, — זי האָט זיך געשטיקט מיט איהרע טרעהרען און ניט צוגעלאָזען דעם שטן פֿערשטערען איהר דעם שבת.

* * *

אויף מאָרגען, שבת אין דער פֿריה, האָט זיך די טאָכטער גענומען פֿאַרטיג מאַכען אוועקצוגעהן צו דער אַרבייט, אַזוי ווי אַלע טאָג. זי האָט גאָר נישט געזאָגט, און געוואָרט, זיי זאָלען נעהמען רעדען. דער טאַטע האָט זיך גלייך נאָכ'ן אויפֿשטעהן געזעצט ביים ספר, און די מאַמע האָט געוואָרט אויף זיין לעצטען בעפֿעהל, די טאָכטער זאָל בלייבען אין דער היים. ער האָט געקוקט אין ספר און גאָר נישט געזאָגט. די פּאָר טעג ביז שבת האָט ער זיך געהאַלטען פֿעסט, אַז ער וועט איהר ניט לאָזען מחלל שבת זיין, און ער האָט גאָר ניט געוואָלט איבערקלערען, וואָס ס'וועט זיין, און איצט, ווען די רעכטע מינוט איז געקומען האָט ער געשוויגען; ער האָט ניט גערעדט און געשטיקט אין זיך; די ווערטער: „זאָלסט היינט ניט געהן אַרבייטען" זענען איהם יעדע מינוט אַרויף אויף די ליפּען, און ער האָט זיי ניט אַרויסגעזאָגט.... ער פֿלעגט אויפֿהויבען די אויגען פֿון ספר, אַ קוק טהון אויף איהר, ווי זי מאַכט זיך פֿאַרטיג אוועקצוגעהן, און ער האָט געשוויגען, אָבגעלייגט זיין בעפֿעהל אויף „באַלד"... די מאַמע האָט מיט אַ ציטערנדע האַרץ געוואַרט אויף זיינע שטרענגע ווערטער, און טרעהרען האָבען זיך געשפּאַרט אין איהרע אויגען.

ער האָט אַ קוק געטהון אויפ'ן זייגער — האַלב נאָך זיבען. ער האָט פֿערמאַכט דעם ספר, אויפֿגעהויבען זיך און צוגעגאַנגען צו דער טיהר. ער האָט אַ קוק געטהון אויף די טאָכטער, און די ווערטער: „זאָלסט היינט ניט געהן אַרבייטען" זענען געלעגען ביי איהם אויף די ליפּען — — זיינע ליפּען זענען אָבער אַרויף אויף דער מזוזה, און ער איז שטיל אַרויסגעגאַנגען.....

אין אַ פּאָר מינוט אַרום האָט די טאָכטער אָנגעטהון דעם הוט און אַרויסגעגאַנגען.

די מאַמע איז געבליבען זיצען אַליין. זי האָט ניט געוואָלט נאָכגעבען דעם שטן און וויינען אום שבת; די טרעהרען האָבען זיך אָבער מיט געוואַלד געשפּאַרט פֿון איהרע אויגען. די היימישע מעשׂנע לייכטער, האָט זיך איהר געדוכט, קוקען אויף איהר מיט שפּאָט — — — און אַ טייך טרעהרען האָט זיך אַ גאָס געטהון.....

טיעף אין האַרצען איז זי געווען צופֿריעדען, וואָס ס'האָט זיך בעסער אַזוי אויסגעלאָזען....

ניו־יאָרק. ז. לעווין.

ווער איז שולדיג?

(פֿון אַ טאָג־בוך)

.....מיין מיטוואָהנער פֿינקעלמאַן שלאָפֿט שוין. ערשט אַ מינוט, ווי ער האָט פֿערלאָשען דאָס לעמפּיל, וואָס עס שטעהט אויף דעם שטוהל נעבען בעטיל, און יעצט חראָפּעט ער שוין — איך בין מיך משער, אַז אויפֿגעהערט צו לעזען דאָס בוך און אַנטשלאָפֿען געוואָרען איז ער שוין פֿאַר אַ פּאָר מינוט, נאָר אין מיטען דרימעל איז איהם דורך אַ געדאַנק דורך'ן מח, אַז די נאַפֿט ברענט אויס בחנם, און ער האָט זיך מיט געוואַלד אויפֿגעריסען פֿון שלאָף צו פֿערלעשען דאָס לעמפּיל. יעצט ליעגט ער אין גאַנצען אין שאָטען: דאָס ליכט פֿון מיין טיש דערגרייכט נישט ביז צו דער וואַנד.

שלאָפֿען שלאָפֿט ער קיינמאָל נישט רוהיג: חראָפּעט, פֿערקרימט די ליפּען, ציהט מיט די שוואַרצע ברעמען אין שלאָף, — איהם מוז זיך אַסך חלומ'ן. נאָר יעצט, דאַכט זיך מיר עפּיס, אַז אין הראָפּען זיינעם ווערען פֿערשלונגען אַסך זיפֿצען. און עפּיס, בכלל, איז מיר אַ רחמנות צו קוקען אויף דעם קליינעם, איינגעקאָרציטען גוף מיט דעם בלייכען, ליידענשאַפֿטליכען פּנים וואָס שטאַרט אַרויס פֿון אונטער דער קאָלדרע. גוט זעהט זיך מיר אַרויס נור די שפּיטציגע נאָז; אויב איך האָב קיין טעות נישט, ציהט ער שטאַרק מיט די ברעמען און רינצלעלט דעם שטערן. וואָס חלומט זיך איהם? פֿון ווייב? פֿון געשטאָרבענעם קינד? אָדער פֿון אַ גוט און אַ נייע חתונה מ י ט אַ נ ד ן?...

עפּיס אַ מאָדנעם איינדרוק האָט ער היינט געמאַכט אויף מיר.

דריי וואָכען וואָהן איך שוין צוזאַמען מיט איהם אין איין צימער. אַז איך האָב מיך איינגעצויגען אין דער דירה און געוואָרען זיין מיטוואָהנער, האָט ער זיך עפּיס אַזוי דערפֿרעהט, אַז ס'איז מיר אַזש אַ וואונדער געווען. מיר האָבען זיך ביז אַהער נישט געקענט. עפּיס האָט ער מיר מיט אַזאַ ענטציקונג און איילעניש אָנגעוויזען אויף יעדען צוואַק, וואו מען קען אויפֿהענגען אַ מלבוש, און דערצו אַלץ אין־איינעם, אַרויסגעהאַפּט מיר די זאַכען פֿון די הענד, אַבי מיר צו העלפֿען, און צוגעשאָקעלט מיט'ן קאָפּ, איילענדיג און זעהר פֿעראינטערעסירט, — אַז איך האָב מיך נישט געקענט איינהאַלטען און האָב איהם געפֿרעגט, פֿאַר וואָס ער איז זיך אַזוי מטריח פֿאַר מיר?

— לאָזט, לאָזט! ס'שאַדט נישט! — האָט ער אַלץ־אין־איינעם גע'חזר'ט, העלפֿענדיג מיר געגען מיין ווילען. דערצו האָט ער צוגעמאַכט מיט ביידע הענד, צוצווינגען די ליפּען און אַרויסגעשטעקט די ציינער; די אויגען האָבען געקוקט אַביסל לאַכענדיג און פֿאַרשעמט. מיט דעם שמייכעל האָט ער מיך אוודאי געוואָלט פֿערזיכערען, אַז ער בעמיהט זיך אַזוי פֿיעל מיר צו העלפֿען, ווייל ער איז אַ גאַנץ גוטער בטבע; נאָר אין בליק זיינעם איז, חוץ דעם לאַכענדיגען, געווען נאָך עפּיס אַזוינס, וואָס האָט געוואָרט און געוואָלט וויסען, צי דאָס לאַכענדיגע האָט שוין געהאַט אויף מיר די ווירקונג, וואָס ער האָט געוואָלט, און צי ער קען שוין צוזאַמענציהען די ליפּען און אויפֿהערען צו שמייכלען.

— טהון אַ טובה, — האָט ער געדערט נאָר ענטציקט און אונטערגעשפּרונגען ביי יעדען וואָרט, — טהון אַ טובה — פֿאַר וואָס נישט? איך האָב זעהר ליעב צו טהון אַ טובה. דאַ, דאַ, מיין ליעבער פֿריינד, הענגט אויף, גיט אַהער! גיט אַהער!...

— זעהט איהר, מיין ליעבער פֿריינד, — האָט ער ווייטער געזאָגט מיט אַביסל איין ערנסטערער מינע, אַז איך האָב אַרויסגערוקט דאָס שיפֿלאַד פֿון טיש און געוואָלט דאָרט אַריינלעגען מיינע העקטאָגראַפֿירטע רוסישע

לעקציאַנען,— זעהט איהר, דאָס שיפֿלאַד איז מיינס. איך האָב מיך אַזוי אויסגערעדט מיט'ן בעל־הבית — איהר ווילט — פֿרעגט.

איך האָב שוין צוריקגענומען די פּאַפּירען און געוואָלט זיי אַריינ־לעגען אין קעסטיל מיינעם, נאָר ער האָט זיי מיר אַרויסגעכאַפּט פֿון דער האַנד און אַרויסגעריקט דאָס שיפֿלאַד.

— זעהט איהר, פֿאַר א י י ך, מיין ליעבער פֿריינד, פֿאַר א י י ך... זאָל עס ליגען ביי מיר. איהר קענט רוסיש ? — האָט ער מיך פּלוצלינג געפֿרעגט ; ער האָט דערזעהן, אַז די פּאַפּירען זענען אָנגעשריבען רוסיש.

— איך קען.

— אַי — אַי, וואָויל ! זעהט איהר ! איך לערן מיך רוסיש. איך האָב נישט קיין גוטע אויסשפּראַך, איהר וועט רעדען מיט מיר רוסיש ? איהר וועט מיר צו־ווייזען, מיין ליעבער פֿריינד ? אַי־אַי — וואָויל ! איהר וועט מיר צו־ווייזען ?

ער האָט ווידער געמאַכט די פֿריהערינע מינע : געשמייכעלט ; נאָר אין זיין בליק איז יעצט שוין געווען עפּיס אַ קינדישע בקשה ; ער האָט געבעטען, ווי אַ קינד בעט ביי די עלטערן אַ גראָשען.

נאָך דעם האָט ער שוין ביז היינט זעהר זעלטען גערעדט מיט מיר יודיש. רעדען רעדט ער רוסיש זעהר שלעכט מיט אַסך גרייזען, און ער וויל אויסנוצען די צייט וואָס איך פֿערברענג מיט איהם אויף אויס־צובעסערען איהם די גרייזען. נאָך יעדער פֿערבעסערונג הער איך :

—אַי־אַי־אַי ! ספּאַסיבאַ, ספּאַסיבאַ ! (איך דאַנק, איך דאַנק) ווי חאַראָשי גאָספּאָדין ! (איהר זייט אַ גוטער הער).

איבערהויפּט, אַז ער רעדט מיט מיר צי מיט עמיץ אַנדערען, רופֿט ער יענעם אָן „הער" אָדער „גנעדיגער הער". מיינע בעמערקונגען, אַז אויף רוסיש זאָגט מען פּראָסט „איהר", העלפֿען נישט. ער טראַכט זיך אַוודאַי אַזוי : „אַז מען קאָן טהון אַ טובה יענעם און זאָגען גנעדיגער הער — מֵהֵיכָא תֵּיתָא, פֿאַר וואָס נישט ?"

מיר האָבען זיך געזעצט ביים טיש און פֿעררויכערט פּאַפּיראָסען. פֿינקעלמאַן האָט מיר געזאָגט, אַז נור מיר צוליעב רויכערט ער און לאָ"ט זיך מְכַבֵּד זיין מיט אַ פּאַפּיראָס. דערנאָך בין איך אָבער געוואָהר גע־וואָרען, אַז נישט נור מיר אַליין טהוט ער די טובה. רויכערן, פֿער־שטעה איך, האָט ער זעהר ליעב, ווי אַלע נערוועזע (זיין פּנים און זיינע בעוועגונגען זענען זעהר נערוועז), נאָר ער פֿערגינט זיך נישט צו קויפֿען : ער איז זעהר אַ קאַרגער.

די בַעל־הַבית'טע פֿון די ערשטע צוויי צימער איז אַריינגעקומען בעטען אַ שוועבעלע, און איך בין דערשראָקען געוואָרען, ווייל פֿינקעל־מאַן איז פּלוצלינג אויפֿגעשפּרונגען מיט איין אימפּעט, אַרויסגעריסען זעהר געשיקט די שוועבעליך פֿון מיין האַנד און האָט זיי דערלאַנגט דער בעל־הבית'טע מיט דערזעלבער מינע און מיט דעמזעלבען שמייכעל, וואָס איך האָב ערשט דאָ דערמאָנט :

— אַ שוועבעלע ? - האָט ער גערעדט מיט איין איילעניש און איז אונטערגעשפּרונגען ביי יעדען וואָרט. — אַ שוועבעלע ? אַ ? נאָט אייך! נעמט נאָך אַפּאָר, נעמט ! ס'שאַדט נישט, ס'שאַדט נישט !

(ענדע קומט).

ה. ד. נאָמבערג.

נ ד ב ו ת

פ י ר ד י ה ו נ ג ע ר ל י י ד ע נ ד ע א י ן ב ע ס ע ר א ב י ע ן :

ה' ליב קאָזדאָן האָט צוזאַמענגעקליבען אויף די תנאים פֿון ה' יעקב לעווין אין יעקאַטערינאָסלאַוו 4,80 ר'

פֿון ה' ד. חעלעמסקי קייעוו האָבען מיר ערהאַלטען 2 ר'. און פֿון דער חברה „אהבת ציון", אוים וועזענבערג, דורך ה' שערמאַן 7,50 ר'. — צוזאַמען — 14,30 ר"כ.

פ י ר ד י ב ר י ס ק ע ר נ ש ר פ י ם :

דורך ה' שמואל שמש אין קאָרעץ האָבען מנדב געווען : ה' ז' בעקער 1 ר'. ה"ה ש. שמש, נ' רויטציממרינג, צ. נאָלדמאַן צו 50 ק"פ. ה"ה י. גאָלדמאַן, ח' טיזענהויז צו 30 ק. ה"ה וויבער זינגעלמאַן, נעראַלניק צו 25 ק'. ה"ה ז' האַלפּערן, הימעלפֿאַרב, בריטווע, דאָדקע, וואַסערמאַן, צדיקאָוו, סאַראָקע, ראָוונער, א. האַלפּערן, י. גאַלפּערין, ב', מאַרשאַז צו 20 ק'. ה"ה פּאָליוואַ, ווערניק, בראַנשטיין, פּאַלישאַק, ווילקער, מילראָד, זאַרבאַש, אשכנזי, אייזענבערג, ראַבינאָוויץ, בראַנדוויין צו 15 ק'. ה"ה זאַסמאַן, טשערעפּיאַטשניק, קאַטלער, קלייפֿעלד, דעמב, הימעלפֿאַרב, בערזין, גאָלאָד, סעראַטאַ, אייזענבערג, כ"ץ, בריטווע, טעבישאַר, איינבינדער, זעצער, צו 10 ק'. ה' חיימענים 5 ק"פ.

צוזאַמען ־נאָך (פּאָרטאָ) 9 ר"כ.

בריעפֿקאַסטען דער רעדאַקציאָן.

בן ציון ה. אין קאָר. דאָס מאָל ניט געלונגען. פּרובט צושיקען אַנ־דערע אַרבייטען.

רחל יוס. אין ק. איהר זענט גערעכט, אָבער דאָס. וואָס איהר זאָגט, איז פֿאַר קיינ'עם ניט ניי.

ח. י. ז. די שפּראַך איז שלעכט.

זושיא וו. דער וואָס וויל לערנען אַנדערע, דאַרף מעהר קענען.

א. פּ. איהר האָט דאָך שוין שירים געדרוקט און דאָך שעמט איהר זיך ניט צו שרייבען אַזוינע שורות :

נו, מאַך שוין ענדליך דאָך אַ סוף,
מיין פֿאָלק, מיט דיינעם קלעהרען,
דיינע אויטרען שטאָפּ שוין אויף,
דאַן וועסט דו עפּיס הערען,
ווי דיינע קינדער ליעדער זאָגען,
ציון ! ציון ! דו ביזט מיין.

עס קענען ניט געדרוקט ווערען : „ווען דאָס הערץ טהוט וועה. א. פּאַסטאָראָל־סטודיום (?) פֿון יודישען לעבען (!)" (כ—ד), „אַ האַלבער גע־ווינס" (פּ. א.), „בין הזמנים" (ש. י.), „דורכגעהענר" (בת שבע), „אַ פֿריינד אויף יענער וועלט" (נ. א.), „אַ חתונה אין דער ליטווישער שווינישאַק" (ה. ב.), „אונזערע קינדער און דער ציוניזם" (א. ל. כ.) „אַ שמועס פֿון ר' משה מלמד" (א. ל. ח.), „ל"ג בעמר" (שמואל פּ.), „מכתב ידידות" (א. י. ש.).

בריעפֿקאַסטען דער אַדמיניסטראַציאָן.

ה' ברודם קייעוו : ריכטיג דעם וויטץ האָבען מיר ניט פֿערשטאַנען ! פֿיר די געשיקטע 3,50 האָבען מיר אייך פֿערשריעבען : 3 ר"כ די לעצטע צום „יוד" אין 50 ק' אויף רעכנונג דער „וועלטגעשיכטע", וועט איהר נאָך אַזוי האָבען צוצושיקען צו דער וועלטגעשיכטע 1 ר"כ —

ה' זלמן כ—ץ רעני : קיין איינבענדע פֿיר'ן „הדור" זענען נאָך נישטאָ ; עס וועט זיך אי"ה ענדיגען דאָס יאָהר — וועט זיין.

ה' יונאָוויץ — וואָלקאָוויסק : דער אַגענט דורך וועמען איהר האָט אויסגעשריעבען דעם „יוד" האָט פֿיר אייך קיין „וועלטגעשיכטע" ניכט אויס־געשריעבען.

Verlag „Achiasaf". Verantwortlicher Red. M. Berkowicz. — Herausgeber u. Buchdrucker Josef Fischer Krakau.

לבית מסחר הספרים של חברת „אחיאסף“

נכנסו הספרים החדשים האלה:

	קאפ. רו״כ
בעוד מאה שנה, אידוארד ביללמי	— 30
המוריה, ר׳ מ. א. גינזבורג	— 30
זכרונותי, א. ה. וויס	1 —
חקי חיים שמעון כהן	— 75
חובת האב לבנו, י. רייפמאן	— 20
רוח חדשה	— 25
לקורות היהודים בלובלין, ש. ב. ניסנבוים	1 —
ליאון הרופא, נ. אקסאקוב	— 25
משיב דבר, י. רייפמאן	— 30
משירי פושקין, העתקת ד. פרישמאן	— 30
מחברות לנטית השמות, הפעלים והכנוים, א. זלרם חוברת א׳	— 10
ספר הברית השלם, מר׳ פינחס אליהו (הוצ׳ חדשה)	— 60
סנהדרין, י. רייפמאן	— 25
שנת האלפים מאת הפרופ. בעללאמי	— 60
תעודת ישראל. י. רייפמאן	— 25
המלאכות לפילון היהודי	— 20
קולוניסטען, א ראמאן פון א. ל. לעווינסקי, אנשטאט 80 ק.	— 60
אוצר ספורים, ק. שולמאן	— 50
טביחת הבהמה באופנים שונים, ד״ר דעמבא	1 —
מורה הדקדוק (זשארגאָן), בילסקי, 2 טהייל	— 30
דורש לציון, קרעמער	— 30
פיזאלאגיע, ערשטער טהייל: דאס בלוט און דאָס הערץ	— 10
„ צווייטער „ : דאס עסען פערדייען	— 20
ילקוט המכירי, על ס׳ תהלים מאת ש. באבער	3 —
יוסף לקח, מאת מ. קאפלאן (הוצ׳ חדשה)	— 25
חיי העמים, חלק ראשון: תוגרמא ויושביה מאת א. ארש	— 25
„ „ חלק שני: אנגליא ויושביה „ „	— 25
סביב הארץ בשמונים יום, זול ביירון	— 40
דברי הימים לבני ישראל, יעבץ	— 60
זרובבל, י. ב. לעווינזאהן (הוצ׳ חדשה)	1 25
סאקראטעס, גריכישער פילאָזאף	— 20
תבואות הארץ, לר״י שווארץ (הוצ׳ חדשה)	2 —
אפס דמים, לרי״ב לעווינזאהן	— 40
ס׳ הזכרונות, „ „ חייו, תולדותיו וכו׳	1 —
בקורי ריב״ל	1 —
אשכול הכופר, שירים מכתמים וכו׳, ריב״ל	— 50
משפחת לוריא, שלשלת יחוסה	1 —
ראשית הכתיבה, מ. סילמאן	— 7
מסתרי פאריז (זשארגאָן)	1 30
תחית המתים, ד״ר מ. נארדוי	— 10
צום יודישען פאָלק, ד״ר מ. מאנדעלשטאם	— 4
פסח געשענק, פון פרוג, ליליענבלום און אנדערע	— 3
שבועות געשענק, „ „ „	— 3
Еврейскій вопросъ, Маколей	— 10
Исторія евреевъ. Г. Гретца томъ V.	2 50
« « « « X.	2 50
Сборникъ въ пользу нач. Школъ	3 —
« сіонистскихъ стихотв.	— 50
О древности Іудейскаго народа І. Фловій о средне вѣковыхъ обвиненіяхъ Д. А. Хвольсоно	1 —
Дѣти гетто 2 тома І. Зангвиля	3 —

Іисусъ Навинъ. Г. Эберсъ	1 50
Юдифъ Трахтенбергъ К. Э. Францозо	1 —
Мелсду Сцилой и Харибдой. Мордовцева	— 60
Миртала. истор. повѣсть. Э. Ормешко	1 25
Повѣсти. А. Бернштейна	1 —
Эсфирь. истор. повѣсть. А. Михайлова	1 —
Литовскіе евреи. С. А. Бершадскаго	2 50
Регестры и надписи	3 —
Мельпомено. К. Э. Францозо	— 60
Шляподниковъ рѣчь Герцеля на 4. конгресѣ	— 3
Полное собр. соч. Рабиновича 3 тома	5 —
І. Фловій. Іудейскія война	2 50
Открытое письма Графу Толстому	— 40
Исторія и сущность сіонизмп Д-ръ Сапиръ	— 25
Записка о причинѣ безпорядко Д. Швабахеръ	— 30
Талмудъ. Дейтша	— 50
Левандо, Очерки прошлаго	1 —
Гербергъ польскіе евреи	1 —
L. Bamberger, Erinnerungen	— —
A. Katz, Juden in China	— —
Herzl T. Dr., Das neue Ghetto	1 25
Bambus W., Palästina, Land u. Leute	1 50
Nordau Max, Doktor Kohn, Trauerspiel	1 25
Dr. Rülf J., Aruchos bas Ammi	1 —
S. Lublinski, Literatur und Gesellschaft	6 —
Jaffe M., Nationale Wiedergeburt der Juden	— 60
Acher Mathias, Zwei Vorträge	— 30
Jungmann, Heine ein Nationaljude	— 45
Schach F., Eine auferstandene Sprache	— 30

כל המקחים הם לבד פארטא.

Издательство „Ахіасафъ“, Варшава.

Verlag „ACHIASAF“, Warschau.

Печатается и вскорѣ выйдетъ:

ЧАРТЕРЪ

историко-сравнительное изслѣдованіе

Г. А. Бѣлковскаго.

Товарищество „АХІАСАФЪ“, Варшава.

נייעם !! נייעם !!

ברוכבענדער ע/ עקטרא־גאל־
וואנישע היילען גרינדליך נאך
ורצען געברויך, ווי עס איז איבער־
צייגט געוואָרען, אז נאך 3 מאָנאט־
ליכען טראגען, ווירד דער ברוך
אָללשטענדיג אויסגעהיילט. פּרייז
אָן איינער זייטע 6 רובל,
צווייזייטינ 10 רובל. בזיכבינדען
יר פרויען, עלאסטישע זאקען פיר
געשוואָלענע פיס, אונד פערשיע־
רענע אנדערע כירורגישע ארטיק־
לען — צו בעקומען נור ביים
אפטישען־כירורגישען געשעפט אונ־
זער דער פירמא: אלעקסאנדער
סענאטאָרסקא 22 ווארשוי.

אדרעססע:

„АЛЕКСАНДРЪ“
Сенаторская ул. № 22,
Варшава.

דא עס האט זיך געצייגט
דאס מען מאכט נאך דיזע
ברוכבענדער ביטען מיר אויפמערק־
זאם צו זיין אויף די אריגינעלע
ז׳טין סטעמפעל פאָן אונזער פירמע.

In unserem Verlage erschien:

JUDA Gesänge von Börries Freiherrn von Münchhausen.

mit Zeichnungen von **E. M. Lilien.**

Preis in Original-Einband M. 8. — Netto Rubel 4.

Zu beziehen durch:
Verlag „ACHIASAF", WARSCHAU.
F. A. LATTMANN Verlag, GOSLAR.

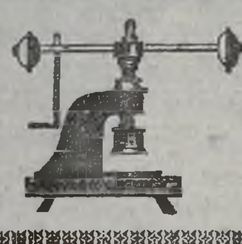

Механическо-Токарное Заведение
АДОЛЬФА ШТЕЙНКЕ
Въ Варшавѣ. улица Лешно. № 18.
Имѣются балансѣровые прессы, штанцы и т. п. Принимаетъ также починки разнаго рода машинъ, а равно и предметовъ входящихъ въ составъ механики.
ЦѣНЫ УМѣРЕННЫЯ.

מַחֲזוֹת וְשִׁבְרֵי מַחֲזוֹת

עשרה ספורים וציורים

מאת דוד ישעיהו זילבערבוש

מחירו 80 קאפ׳ עם פּארטא

Издательство „Ахіасафъ“ Варшава.

יצא לאור ונשלה להחותמים

„הדור" Nr. 25

וזה תכן עניניו:

חברת מרבי השכלה בישראל.	Ch. F.
יקוב הדין את ההר.	מיכאל ראבינוביץ.
בארצות המערב. כג.	ש. ב"ד.
במכתבי העתים.	Z.
השקפה על דברי המדינות.	
מאורעות ומעשים.	
מכתבים מאודיסא. ב.	ברק.
אנשים וספרים: פרידריך ניעטצשע. ה.	ש. צ. זעצער.
ליבוש בולגר, (ציור).	יהודה שטיינבערג.
ספר הקבצנים (נ׳ כפופה), ספור המעשה.	מענדעלי מוכר ספרים.

לחותמינו ולסוכנינו הנכבדים!

עם הגליון הבא, נו׳ 26, יכלה זמן החתימה לאלה אשר חתמו על „הדור" לחצי שנה מראשית שנת 1901 או לרבע שנה מראשון לה׳ אפריל, ומתכבדים אנחנו לבקש למהר לחדש את החתימה למען נוכל להוסיף לשלוח את העלים. עלה אחר עלה, שבוע בשבוע בלי הפסק.

הננו מבקשים את קוראינו לשים לב ל„ספור־המעשה" אשר אנחנו מתחילים להדפיס בגליון הזה בשם

ספר הקבצנים

(נ׳ כפופה)

מאת

מענדעלי מוכר־ספרים.

עוד דברים רבים טובים מאד כתובים ביד סופרים נודעים לשם וביד סופרים חדשים בעלי כשרון נמצאים תחת ידינו לתת לקוראינו בגליונות „הדור" הבאים.

„הדור" הולך ומתפתח, והתקוה הטובה שהקהל־הקורא יכיר פעלנו, היא הנותנת לנו כה ועוז ללכת הלאה בדרך אשר סללנו לנו: „על ידי הטוב — רגש וטעם בשביל הטוב".

לכל החותמים החדשים אשר יתנו את ידם לנו מראשית הרבע הבא נשלה את התחלת הספור

„ספר־הקבצנים"

אם יביעו את החפץ זה, חנם אין כסף.

כן מתכבדים אנחנו להעיר את אזן החותמים על ה„הנחה" לחותמי „הדור" ו„השלח" אשר עושה חברת „אחיאסף" על רבים מספריה.

תנאי החתימה: באוסטריה־אונגריה: לשנה 14 קראָנען, לחצי שנה 7 קראָנען, לרבע שנה 3,50 קראָנען. ברוסיה: לשנה 6 רו"כ, לחצי שנה 3 רו"כ, לרבע שנה 1,50. באשכנז לשנה 12 מארק, באנגליה לשנה 12 שילינג. בשאר ארצות לשנה 17 פרנק. בארץ ישראל לשנה 15 פראַנק.

להתחתמים על „הדור" ו„השלח" ביחד, יוזל המחיר בשני ר"כ

והיה המחיר: לשנה 10 ר׳, לחצי שנה 5 ר׳, לרבע שנה 2.50.

Издательство „АХІАСАФЪ", Варшава.